

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषद्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୩)

108 Upanishad (Vol – 3)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗରୂପାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସନ୍ନ୍ୟାସ ଉପନିଷଦ

(Sannyasa Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ ଉପନିଷଦ

(Naradaparibrajakopanisat / Naradaparibrajaka Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷଦ୍ / ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷଦ୍ ॥

ପାରିବ୍ରାଜ୍ୟଧର୍ମପୁଣ୍ୟଲଙ୍କାରା ଯତ୍-ପ୍ରବୋଧତଃ ।

ଦଶପ୍ରଣବଲକ୍ଷ୍ୟାର୍ଥଂ ଯାନ୍ତି ତଂ ରାମମାଗ୍ରୟେ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।

ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।

ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୂଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।

ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଷ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମୋପଦେଶଃ ॥

ପରିବ୍ରାଟ୍ରିଶିଖୀ ସୀତାରୂତାନିର୍ବାଣମଶ୍ୱଲମ୍ ।

ଦକ୍ଷିଣା ଶରତଂ ସ୍ୱୟଂ ମହାନାରାୟଣାଦ୍ୱୟମ୍ ॥

ଅଥ କଦାଚିପୁରିବ୍ରାଜକାଭରଣୋ ନାରଦଃ ସର୍ବଲୋକସଂଚାରଂ କୁର୍ବନ୍ନପୂର୍ବପୁଣ୍ୟସ୍ଥଲାନି

ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥାନି ତୀର୍ଥୀକୁର୍ବନ୍ନବଲୋକ୍ୟ ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧିଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ନିର୍ବେରଃ ଶାନ୍ତୋ ଦାନ୍ତଃ ସର୍ବତୋ

ନିର୍ବେଦମାସାଦ୍ୟ ସ୍ୱରୂପାନୁସଂଧାନମନୁସଂଧାୟ ନିୟମାନନ୍ଦବିଶେଷଗଣ୍ୟଂ ମୁନିଜନୈରୁପସଂକୀର୍ଣ୍ଣଂ

ନୈମିଷାରଣ୍ୟଂ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥଳମବଲୋକ୍ୟ ସରିଗମପଧନିସଂକ୍ଳେବୈରାଗ୍ୟବୋଧକରୈଃ

ସ୍ୱରବିଶେଷୈଃ ପ୍ରାପଞ୍ଚିକପରାତ୍-ମୁଖୈର୍ହରିକଥାଲାପୈଃ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମନାମକୈ-

ର୍ତ୍ତଗବଦ୍-ଭକ୍ତିବିଶେଷୈର୍ନରମୃଗକିଂପୁରୁଷାମରକିଂନରାୟାରୋଗଶାନ୍ତସଂମୋହୟନ୍ନାଗତଂ

ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମଜଂ ଭଗବଦ୍-ଭକ୍ତଂ ନାରଦମବଲୋକ୍ୟ ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷସତ୍ରୟାଗୋପସ୍ଥିତାଃ

ଶୁଭ୍ରାଧ୍ୟାୟନସଂପନ୍ନାଃ ସର୍ବଜ୍ଞାସ୍ତପୋନିଷ୍ଠାପରାଶ୍ଚ ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟସଂପନ୍ନାଃ ଶୌନକାଦିମହର୍ଷୟଃ

ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଧାନଂ କୃତ୍ବା ନତ୍ବା ଯଥୋଚିତାତିଥ୍ୟପୂର୍ବକମୁପବେଶୟିତ୍ବା ସ୍ୱୟଂ ସର୍ବେଽପ୍ୟୁପବିଷ୍ଟା ଭୋ
 ଭଗବନ୍ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର କଥଂ ମୁକ୍ତ୍ୟପାୟୋଽସ୍ଥାକଂ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ଇତ୍ୟୁକ୍ତସ୍ତାନ୍ ସ ହୋବାଚ ନାରଦଃ
 ସକ୍ତଲଭବୋପନୀତଃ ସମ୍ୟଗୁପନୟନପୂର୍ବକଂ ଚତୁଷ୍ଟତ୍ୱାରିଂଶସ୍ରଂସ୍କାରସଂପନ୍ନଃ
 ସ୍ୱାଭିମତେକଗୁରୁସମୀପେ ସ୍ୱଶାଖାଧ୍ୟୟନପୂର୍ବକଂ ସର୍ବବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସଂ କୃତ୍ବା
 ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷଶୁଶ୍ରୁଷାପୂର୍ବକଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ପଞ୍ଚବିଂଶତିବସ୍ରଂ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଂ
 ପଞ୍ଚବିଂଶତିବସ୍ରଂ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମଂ ତଦ୍ୱିଧିବକ୍ତ୍ରମାନ୍ନିର୍ବତ୍ୟ ଚତୁର୍ବିଧବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଷଡ୍ୱିଧଂ
 ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଂ ଚତୁର୍ବିଧଂ ବାନପ୍ରସ୍ଥଧର୍ମଂ ସମ୍ୟଗଭ୍ୟାସ୍ୟ ତଦୁଚିତଂ କର୍ମ ସର୍ବଂ ନିର୍ବତ୍ୟ
 ସାଧନଚତୁଷ୍ଟୟସଂପନ୍ନଃ ସର୍ବସଂସାରୋପରି ମନୋବାଙ୍କାୟ କର୍ମଭିର୍ଯଥାଶାନିବୃତ୍ତସ୍ତଥା
 ବାସନୈଷଣୋପୟି ନିର୍ବେରଃ ଶାନ୍ତୋ ଦାନ୍ତଃ ସଂନ୍ୟାସୀ
 ପରମହଂସାଶ୍ରମେଶାସ୍ଥଲିତସ୍ତସ୍ମରୂପଧ୍ୟାନେନ ଦେହତ୍ୟାଗଂ କରୋତି ସ ମୁକ୍ତୋ ଭବତି
 ସ ମୁକ୍ତୋ ଭବତୀତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।। ୧ ।।

।। ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁପଥମୋପଦେଶଃ ।। ୧।।

।। ଦ୍ୱିତୀୟୋପଦେଶଃ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ଭଗବନ୍ତଂ ନାରଦଂ ସର୍ବେ ଶୌନକାଦୟଃ ପପ୍ରଚ୍ଛର୍ତ୍ତେ ଭଗବନ୍
 ସଂନ୍ୟାସବିଧିଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତି ତାନବଲ୍ଲୋକ୍ୟ ନାରଦସ୍ତସ୍ମରୂପଂ ସର୍ବଂ ପିତାମହମୁଖେନୈବ
 ଜ୍ଞାତୁମୁଚିତମିତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ସତ୍ରୟାଗପୂର୍ତ୍ତ୍ୟନନ୍ତରଂ ତୈଃ ସହ ସତ୍ୟଲୋକଂ ଗତ୍ୱା
 ବିଧିବଦ୍-ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠାପରଂ ପରମେଷ୍ଠିନଂ ନତ୍ବା ସ୍ତୁତ୍ୱା ଯଥୋଚିତଂ ତଦାଜ୍ଞୟା
 ତୈଃ ସହୋପବିଶ୍ୟ ନାରଦଃ ପିତାମହମୁବାଚ ଗୁରୁସ୍ତ୍ୱଂ ଜନକସ୍ତ୍ୱଂ ସର୍ବବିଦ୍ୟାରହସ୍ୟଜ୍ଞଃ
 ସର୍ବଜ୍ଞସ୍ତୁମତୋ ମତ୍ତୋ ମଦିଷ୍ଠଂ ରହସ୍ୟମେକଂ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ତ୍ୱଦ୍ୱିନା ମଦଭିମତରହସ୍ୟଂ
 ବକ୍ତୁଂ କଃ ସମର୍ଥଃ ।
 କିମିତି ଚେତ୍ ପାରିବ୍ରାଜ୍ୟସ୍ମରୂପକ୍ରମଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତି ନାରଦେନ ପ୍ରାର୍ଥିତଃ ପରମେଷ୍ଠି
 ସର୍ବତଃ ସର୍ବାନବଲ୍ଲୋକ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାତ୍ରଂ ସମାଧିନିଷ୍ଠୋ ଭୂତ୍ୱା ସଂସାରାର୍ତନିବୃତ୍ୟନ୍ୱେଷଣ
 ଇତି ନିଷ୍ଠିତ୍ୟ ନାରଦମବଲ୍ଲୋକ୍ୟ ତମାହ ପିତାମହଃ ।

ପୁରା ମତ୍-ପୁତ୍ର ପୁରୁଷସୁକ୍ତୋପନିଷଦ୍ରହସ୍ୟପ୍ରକାରଂ ନିରତିଶୟାକାରାବଲମ୍ବିନା
 ବିରାଟ୍ପୁରୁଷେଶୋପଦିଷ୍ଟଂ ରହସ୍ୟଂ ତେ ବିବିଚ୍ୟୋତ୍ୟତେ ତନ୍ତ୍ରମମତିରହସ୍ୟଂ
 ବାଢମବହିତୋ ଭୃତ୍ୱା ଶୂନ୍ୟତାଂ ଭୋ ନାରଦ ବିଧିବଦାଦାବନ୍ନୁପନୀତୋପନୟନାନନ୍ତରଂ
 ତସ୍କୁଲପ୍ରସୂତଃ ପିତୃମାତୃବିଧେୟଃ ପିତୃସମୀପାଦନ୍ୟତ୍ର ସସ୍ରଂପ୍ରଦାୟସ୍ତଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତଂ
 ସକ୍ତୁଲଭବଂ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଂ ଶାସ୍ତ୍ରବାସ୍ତଲ୍ୟଂ ଗୁଣବନ୍ତମକୁଟିଲଂ ସଦ୍ବିରୁମାସାଦ୍ୟ ନତ୍ୱା
 ଯଥୋପୟୋଗଶୁଶ୍ରୁଷାପୂର୍ବକଂ ସ୍ନାତ୍ରିମତଂ ବିଜ୍ଞାପ୍ୟ ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷସେବାପୁରଃସରଂ
 ସର୍ବବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସଂ କୃତ୍ୱା ତଦନୁଜ୍ଞୟା ସ୍ୱକୁଳାନୁରୂପାମଭିମତକନ୍ୟାଂ ବିବାହ୍ୟ
 ପଞ୍ଚବିଂଶତିବସ୍ରରଂ ଗୁରୁକୁଲବାସଂ କୃତ୍ୱାଥ ଗୁର୍ବନୁଜ୍ଞୟା ଗୃହସ୍ଥୋଚିତକର୍ମ
 କୁର୍ବନ୍ନୌର୍ତ୍ତାହ୍ନଶ୍ୟାନିବୃତ୍ତିମେତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗଶବ୍ଦଈକାମଃ ପୁତ୍ରମେକମାସାଦ୍ୟ
 ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟାଚିତପଞ୍ଚବିଂଶତିବସ୍ରରଂ ତୀର୍ତ୍ତା ତତଃ ପଞ୍ଚବିଂଶତିବସ୍ରରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ
 ତ୍ରିଷବଶମୁଦକସ୍ୱର୍ଗନପୂର୍ବକଂ ଚତୁର୍ଥକାଲମେକବାରମାହାରମାହରନ୍ନୟମେକ
 ଏବ ବନସ୍ଥୋ ଭୃତ୍ୱା ପୁରଗ୍ରାମପ୍ରାକ୍ତନସଂଚାରଂ ବିହାୟ ନିକିର ବିରହିତତଦାଶ୍ରିତକର୍ମୋଚିତକୃତ୍ୟଂ
 ନିର୍ବର୍ତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରବଣବିଷୟବୈତୃଷ୍ଣ୍ୟମେତ୍ୟ ଚତ୍ୱାରିଂଶସ୍ରଂକାରସଂପନ୍ନଃ ସର୍ବତୋ
 ବିରକ୍ତଶ୍ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧିମେତ୍ୟାଶାସୁୟେଷ୍ୟାହଂକାରଂ ଦର୍ଶ୍ୱା ସାଧନଚତୁଷ୍ଟୟସଂପନ୍ନଃ
 ସଂନ୍ୟସ୍ତୁମର୍ତ୍ତତୀତ୍ୱ୍ୟପନିଷତ୍ || ୯ ||

|| ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁତ୍ୱିତୀୟୋପଦେଶଃ || ୯ ||

॥ ଭୃତୀୟୋପଦେଶଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ନାରଦଃ ପିତାମହଂ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଭଗବନ୍ କେନ ସଂନ୍ୟାସାଧିକାରୀ
ବେତ୍ୟେବମାଦୌ ସଂନ୍ୟାସାଧିକାରିଣଂ ନିରୂପ୍ୟ ପଶ୍ଚାତ୍ସଂନ୍ୟାସବିଧିରୂପ୍ୟତେ ଅବହିତଃ ଶୃଣୁ ।
ଅଥ ଷଷ୍ଠଃ ପତିତୋଽଙ୍ଗବିକଲଃ ସ୍ତ୍ରିଣୋ ବଧିରୋଽର୍ଦ୍ଧକୋ ମୂଳଃ ପାଷଣ୍ଡଶ୍ଚକ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗୀ
ବୈଶାନସହରଦ୍ବିଜୌ ଭୃତକାଧ୍ୟାପକଃ ଶିପିବିଷ୍ଣୋଽନଗ୍ନିକୋ ବୈରାଗ୍ୟବନ୍ତୋଽପ୍ୟେତେ
ନ ସଂନ୍ୟାସାର୍ହାଃ ସଂନ୍ୟସ୍ତା ଯୁଦ୍ୟଧି ମହାବାକ୍ୟୋପଦେଶେନାଧିକାରିଣଃ
ପୂର୍ବସଂନ୍ୟାସୀ ପରମହଂସାଧିକାରୀ ॥

— ପରେଶୈବାତ୍ମନଶ୍ଚାପି ପରସ୍ୟୈବାତ୍ମନା ତଥା ।
ଅଭୟଂ ସମବାପ୍ନୋତି ସ ପରିବ୍ରାଜିତି ସ୍ମୃତିଃ ॥ ୧ ॥

ଷଷ୍ଠୋଽଥ ବିକଲୋଽପ୍ୟକ୍ଷୋ ବାଲକଶ୍ଚାପି ପାତକୀ ।
ପତିତଶ୍ଚ ପରଦ୍ବାରୀ ବୈଶାନସହରଦ୍ବିଜୌ ॥ ୨ ॥

ଚକ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗୀ ଚ ପାଷଣ୍ଡୀ ଶିପିବିଷ୍ଣୋଽପ୍ୟନଗ୍ନିକଃ ।
ଦ୍ବିତ୍ରିବାରେଣ ସଂନ୍ୟସ୍ତୋ ଭୃତକାଧ୍ୟାପକୋଽପି ଚ ।
ଏତେ ନାର୍ହନ୍ତି ସଂନ୍ୟାସମାତୁରେଣ ବିନା କ୍ରମନ୍ ॥ ୩ ॥

ଆତୁରକାଲଃ କଥମାର୍ଯ୍ୟସଂମତଃ ॥

— ପ୍ରାଣସ୍ୟୋକ୍ରମଣାସନ୍ନକାଲସ୍ତ୍ବାତୁରସଂଜ୍ଞକଃ ।
ନେତରସ୍ତ୍ବାତୁରଃ କାଲୋ ମୁକ୍ତିମାର୍ଗପ୍ରବର୍ତ୍ତକଃ ॥ ୪ ॥

ଆତୁରେଽପି ଚ ସଂନ୍ୟାସେ ତତ୍ତନ୍ନୁନ୍ନପୁରଃସରମ୍ ।
ମନ୍ଥାବୃତ୍ତିଂ ଚ କୃତ୍ୱୈବ ସଂନ୍ୟସେଦ୍ବିଧିବଦୁଧଃ ॥ ୫ ॥

ଆତୁରେଽପି କ୍ରମେ ବାପି ପ୍ରେଷଭେଦୋ ନ କୁତ୍ରଚିତ୍ ।
ନ ମନ୍ତ୍ରଂ କର୍ମରହିତଂ କର୍ମ ମନ୍ତ୍ରମପେକ୍ଷତେ ॥ ୭ ॥

ଅକର୍ମ ମନ୍ତ୍ରରହିତଂ ନାତୋ ମନ୍ତ୍ରଂ ପରିତ୍ୟଜେତ୍ ।
ମନ୍ତ୍ରଂ ବିନା କର୍ମ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍-ଭସ୍ମନ୍ୟାହୁତିବଦ୍-ଭବେତ୍ ॥ ୭ ॥

ବିଧ୍ୟୁକ୍ତକର୍ମସଂକ୍ଷେପାସ୍ତ୍ରଂ ନ୍ୟାସସ୍ତ୍ରାତୁରଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ତସ୍ମାଦାତୁରସଂନ୍ୟାସେ ମନ୍ତ୍ରାବୃତ୍ତିବିଧିର୍ମୁନେ ॥ ୮ ॥

ଆହିତାଗ୍ନିର୍ବିରକ୍ତଶ୍ଳେଘେଶାନ୍ତରଗତୋ ଯଦି ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେଷ୍ଟିମୟୋବ ନିର୍ବୃତ୍ୟେବାଥ ସଂନ୍ୟସେତ୍ ॥ ୯ ॥

ମନସା ବାଥ ବିଧ୍ୟୁକ୍ତମନ୍ତ୍ରାବୃତ୍ତ୍ୟାଥ ବା ଜଲେ ।
ଶୁଦ୍ୟନ୍ନୁଷ୍ଠାନମାର୍ଗେଣ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମେବ ବା ॥ ୧୦ ॥

ସମାପ୍ୟ ସଂନ୍ୟସେଦ୍ବିଦ୍ବାନ୍ନୋ ତେପ୍ଲାତିତ୍ୟମାପୁୟାତ୍ ॥ ୧୧ ॥

ୟଦା ମନସି ସଂଜାତଂ ବୈତୃଷ୍ଣ୍ୟଂ ସର୍ବବସ୍ତୁଷୁ ।
ତଦା ସଂନ୍ୟାସମିଚ୍ଛେତ ପତିତଃ ସ୍ୟାଦ୍ବିପର୍ଯ୍ୟୟେ ॥ ୧୨ ॥

ବିରକ୍ତଃ ପ୍ରବ୍ରଜେନ୍ନୀମାନ୍-ସରକ୍ତସ୍ତୁ ଗୃହେ ବସେତ୍ ।
ସରାଗୋ ନରକଂ ଯାତି ପ୍ରବ୍ରଜନ୍-ହି ଦ୍ବିଜାଧମଃ ॥ ୧୩ ॥

ୟସ୍ୟୈତାନି ସୁଗୁପ୍ତାନି ଜିହ୍ଵୋପସ୍ଥୋଦରଂ କରଃ ।
ସଂନ୍ୟସେଦକୃତୋଦ୍ବାହୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ॥ ୧୪ ॥

ସଂସାରମେବ ନିଃସାରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ଵା ସାରଦିଦୃକ୍ଷୟା ।
ପ୍ରବ୍ରଜତ୍ୟକୃତୋଦ୍ବାହଃ ପରଂ ବୈରାଗ୍ୟମାଶ୍ରୀତଃ ॥ ୧୫ ॥

ପ୍ରବୃତ୍ତିଲକ୍ଷଣଂ କର୍ମ ଜ୍ଞାନଂ ସଂନ୍ୟାସଲକ୍ଷଣମ୍ ।
ତସ୍ମାଦ୍ଜ୍ଞାନଂ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ସଂନ୍ୟସେଦିହ ବୁଦ୍ଧିବାନ୍ ॥ ୧୬ ॥

ଯଦା ତୁ ବିଦିତଂ ତତ୍ତ୍ଵଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନମ୍ ।
ତଦୈକଦଣ୍ଡଂ ସଂଗୃହ୍ୟ ସୋପବୀତାଂ ଶିଖାଂ ତ୍ୟଜେତ୍ ॥ ୧୭ ॥

ପରମାତ୍ମନି ଯୋ ରକ୍ତୋ ବିରକ୍ତୋଽପରମାତ୍ମନି ।
ସର୍ବେଷଶାବିନିର୍ମୁକ୍ତଃ ସ ଧୈଷ୍ଠ୍ୟଂ ଭୋକ୍ତୁମର୍ହତି ॥ ୧୮ ॥

ପୂଜିତୋ ବନ୍ଧିତଶ୍ଚୈବ ସୁପ୍ରସନ୍ନୋ ଯଥା ଭବେତ୍ ।
ତଥା ଚେତ୍ତାତ୍ୟମାନସୁ ତଦା ଭବତି ଧୈଷ୍ଠତ୍ତ୍ଵକ୍ ॥ ୧୯ ॥

ଅହମେବାକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବାସୁଦେବାଖ୍ୟମଦ୍ଵୟମ୍ ।
ଇତି ଭାବୋ ଧ୍ରୁବୋ ଯସ୍ୟ ତଦା ଭବତି ଧୈଷ୍ଠତ୍ତ୍ଵକ୍ ॥ ୨୦ ॥

ୟସ୍ମିନ୍‌ଶାନ୍ତିଃ ଶମଃ ଶୌଚଂ ସତ୍ୟଂ ସନ୍ତୋଷ ଆର୍ଜବମ୍ ।
ଅକିଂଚନମଦମ୍ଭଶ୍ଚ ସ କୈବଲ୍ୟାଶ୍ରମେ ବସେତ୍ ॥ ୨୧ ॥

ଯଦା ନ କୁରୁତେ ଭାବଂ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ପାପକମ୍ ।
କର୍ମଶା ମନସା ବାଚା ତଦା ଭବତି ଧୈଷ୍ଠତ୍ତ୍ଵକ୍ ॥ ୨୨ ॥

ଦଶଲକ୍ଷଣକଂ ଧର୍ମମନୁତିଷ୍ଠନ୍‌ସମାହିତଃ ।
ବେଦାନ୍ତାନ୍ନିଧିବଚ୍ଛତ୍ତ୍ଵା ସଂନ୍ୟସ୍ତେଦନୃଣୋ ଦ୍ଵିଜଃ ॥ ୨୩ ॥

ଧୃତିଃ କ୍ଷମା ଦମୋଽସ୍ତେୟଂ ଶୌଚମିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ ।
ଧୀର୍ବିଦ୍ୟା ସତ୍ୟମକ୍ରୋଧୋ ଦଶକଂ ଧର୍ମଲକ୍ଷଣମ୍ ॥ ୨୪ ॥

ଅତୀତାନୁ ସ୍ଵରେଦ୍-ଭୋଗାନୁ ତଥାନାଗତାନପି ।
ପ୍ରାପ୍ତାଂଶୁ ନାମିନନ୍ଦେଦ୍ୟଃ ସ କୈବଲ୍ୟାଶ୍ରମେ ବସେତ୍ ॥ ୨୫ ॥

ଅନ୍ତଃସ୍ଥାନାନ୍ଦ୍ରିୟାଶ୍ୟକ୍ତର୍ବହିଷ୍ଠାନ୍ଦ୍ରିୟୟାନ୍-ବହିଃ ।
ଶକ୍ନୋତି ଯଃ ସଦା କର୍ତୁଂ ସ କୈବଲ୍ୟାଶ୍ରମେ ବସେତ୍ ॥ ୨୬ ॥

ପ୍ରାଣେ ଗତେ ଯଥା ଦେହଃ ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ନ ବିନ୍ଧତି ।
ତଥା ଚେତ୍-ପ୍ରାଣୟୁକ୍ତୋଽପି ସ କୈବଲ୍ୟାଶ୍ରମେ ବସେତ୍ ॥ ୨୭ ॥

କୌପୀନୟୁଗଳଂ କନ୍ଧା ଦଣ୍ଡ ଏକଃ ପରିଗ୍ରହଃ ।
ୟତେଃ ପରମହଂସସ୍ୟ ନାପିକଂ ତୁ ବିଧୀୟତେ ॥ ୨୮ ॥

ୟଦି ବା କୁରୁତେ ରାଗାଦପିକସ୍ୟ ପରିଗ୍ରହମ୍ ।
ରୌରବଂ ନରକଂ ଗତ୍ଵା ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ୟାନିଷ୍ଠୁ ଜାୟତେ ॥ ୨୯ ॥

ବିଶୀର୍ଣ୍ଣାନ୍ୟମଲାନ୍ୟେବ ତେଲାନି ଗ୍ରଥିତାନି ତୁ ।
କୃତ୍ଵା କନ୍ଧାଂ ବହିର୍ବାସୋ ଧାରୟେଜ୍ଞାତୁରଞ୍ଜିତମ୍ ॥ ୩୦ ॥

ଏକବାସା ଅବାସା ବା ଏକଦୃଷ୍ଟିରଲୋଲୁପଃ ।
ଏକ ଏବ ଚରେନ୍ନିତ୍ୟଂ ବର୍ଷାସ୍ତେକତ୍ର ସଂବସେତ୍ ॥ ୩୧ ॥

କୁରୁମ୍ଵଂ ପୁତ୍ରଦାରାଂଶୁ ବେଦାଙ୍ଗାନି ଚ ସର୍ବଶଃ ।
ୟଞ୍ଜଂ ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ଚ ତ୍ୟକ୍ତ୍ଵା ଗୃହଶ୍ଚରେଦ୍ୟତିଃ ॥ ୩୨ ॥

କାମଃ କ୍ରୋଧସ୍ତଥା ଦର୍ପୋ ଲୋଭମୋହାଦୟଶ୍ଚ ଯେ ।
ତାଂସ୍ତୁ ଦୋଷାନ୍-ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ପରିବ୍ରାଣ୍ଟିର୍ମମୋ ଭବେତ୍ ॥ ୩୩ ॥

ରାଗଦୈଷବିୟୁକ୍ତାନ୍ତା ସମଲୋଷ୍ଟାଶ୍ଚକାଞ୍ଚିନଃ ।
ପ୍ରାଣିହିଂସାନିବୃତ୍ତଶ୍ଚ ମୁନିଃ ସ୍ୟାସୁର୍ବନିୟୁତଃ ॥ ୩୪ ॥

ଦମ୍ଭାହଂକାରନିର୍ମୁକ୍ତୋ ହିଂସାପୈଶୁନ୍ୟବର୍ଜିତଃ ।
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନଗୁଣୋପେତୋ ଯତିର୍ମୋକ୍ଷମବାପୁୟାତ୍ ॥ ୩୫ ॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ଦୋଷମୂଳତ୍ୟସଂଶୟଃ ।
ସଂନିୟମ୍ୟ ତୁ ତାନ୍ୟେବ ତତଃ ସିଦ୍ଧିଂ ନିଗଚ୍ଛତି ॥ ୩୬ ॥

ନ ଜାତୁ କାମଃ କାମାନାମୁପଭୋଗେନ ଶାମ୍ୟତି ।
ହବିଷା କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ତେବ ଭୂୟ ଏବାଭିବର୍ଧତେ ॥ ୩୭ ॥

ଶୁଦ୍ଧା ସ୍ୱଷ୍ଟା ଚ ଭୁକ୍ତା ଚ ଦୃଷ୍ଟା ଘ୍ରାତ୍ୱା ଚ ଯୋ ନରଃ ।
ନ ହୃଷ୍ୟତି ଗ୍ଲାୟତି ବା ସ ବିଜ୍ଞେୟୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ॥ ୩୮ ॥

ୟସ୍ୟ ବାତ୍-ମନସୀ ଶୁଦ୍ଧେ ସମ୍ୟଗ୍-ଗୁପ୍ତେ ଚ ସର୍ବଦା ।
ସ ବୈ ସର୍ବମବାପ୍ନୋତି ବେଦାନ୍ତୋପଗତଂ ଫଲମ୍ ॥ ୩୯ ॥

ସଂମାନାଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିତ୍ୟମୁଦ୍ୱିଜେତ ବିଷାଦିବ ।
ଅମୃତସ୍ୟେବ ଚାକାତ୍-କ୍ଷେଦବମାନସ୍ୟ ସର୍ବଦା ॥ ୪୦ ॥

ସୁଖଂ ହ୍ୟବମତଃ ଶେତେ ସୁଖଂ ଚ ପ୍ରତିବୁଧ୍ୟତେ ।
ସୁଖଂ ଚରତି ଲୋକେଽସ୍ତନ୍ନବମନ୍ତ୍ରା ବିନଶ୍ୟତି ॥ ୪୧ ॥

ଅତିବାଦାଂସ୍ତ୍ରୁତିକ୍ଷେତ ନାବମନ୍ୟେତ କଂଚନ ।
ନ ତେମଂ ଦେହମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବୈରଂ କୁର୍ବୀତ କେନଚିତ୍ ॥ ୪୨ ॥

କୁଧ୍ୟାତ୍ମଂ ନ ପ୍ରତିକୁଧ୍ୟୋଦାକୁଷ୍ଠଃ କୁଶଲଂ ବଦେତ୍ ।
ସପ୍ତଦ୍ୱାରାବକୀର୍ଣ୍ଣାଂ ଚ ନ ବାଚମନୃତାଂ ବଦେତ୍ ॥ ୪୩ ॥

ଅଧ୍ୟାତ୍ମରତିରାସୀନୋ ନିରପେକ୍ଷୋ ନିରାଶିଷଃ ।
ଆତ୍ମନୈବ ସହାୟୋନ ସୁଖାର୍ଥୀ ବିଚରେଦିହ ॥ ୪୪ ॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ନିରୋଧେନ ରାଗଦ୍ୱେଷକ୍ଷୟେଣ ଚ ।
ଅହିଂସୟା ଚ ଭୂତାନାମମୃତଦ୍ୱାୟ କଳ୍ମତେ ॥ ୪୫ ॥

ଅସ୍ଥିସ୍ଥୁଣଂ ସ୍ନାୟୁବନ୍ଧଂ ମାଂସଶୋଣିତଲେପିତମ୍ ।
ଚର୍ମାବନନ୍ଧଂ ଦୁର୍ଗନ୍ଧି ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ମୂତ୍ରପୁରୀଷୟୋଃ ॥ ୪୬ ॥

ଜରାଶୋକସମାବିଷ୍ଟଂ ରୋଗାୟତନମାତୁରମ୍ ।
ରଜସ୍ୱଲମନିତ୍ୟଂ ଚ ଭୂତାବାସମିମଂ ତ୍ୟଜେତ୍ ॥ ୪୭ ॥

ମାଂସାସ୍ତକ୍ପୟୁବିଶ୍ଳୁତସ୍ନାୟୁମଜ୍ଜାସ୍ଥିସଂହତୌ ।
ଦେହେ ଚେତ୍-ପ୍ରୀତିମାନୁଜୋ ଭବିତା ନରକେଽପି ସଃ ॥ ୪୮ ॥

ସା କାଲପୁତ୍ରପଦବୀ ସା ମାହାବୀତିବାଗୁରା ।
ସାସିପତ୍ରବନଶ୍ରେଣୀ ଯା ଦେହେଽହମିତି ସ୍ଥିତିଃ ॥ ୪୯ ॥

ସା ତ୍ୟାଜ୍ୟା ସର୍ବୟତ୍ନେନ ସର୍ବନାଶେଽପ୍ୟପସ୍ଥିତେ ।
ସ୍ତୁଷ୍ଟବ୍ୟା ସା ନ ଭବ୍ୟେନ ସଶୂମାଂସେବ ପୁଲ୍-କସୀ ॥ ୫୦ ॥

ପ୍ରିୟେଷୁ ସ୍ୱେଷୁ ସୁକୃତମପ୍ରିୟେଷୁ ଚ ଦୁଷ୍ଟତମ୍ ।
ବିସୃଜ୍ୟ ଧ୍ୟାନୟୋଗେନ ବ୍ରହ୍ମାପ୍ୟତି ସନାତନମ୍ ॥ ୫୧ ॥

ଅନେନ ବିଧିନା ସର୍ବାଂସ୍ତ୍ରୀକ୍ଷ୍ଣା ସଙ୍ଗାନ୍‌ଗନୈଃ ଶନୈଃ ।
ସର୍ବଦ୍ବନ୍ଧୈର୍ବିନିର୍ମୁକ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟବାବତିଷ୍ଠତେ ॥ ୫୨ ॥

ଏକ ଏବ ଚରେନ୍ନିତ୍ୟଂ ସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମସହାୟକଃ ।
ସିଦ୍ଧିମେକସ୍ୟ ପଶ୍ୟନ୍‌ହି ନ ଜହାତି ନ ହୀୟତେ ॥ ୫୩ ॥

କପାଳଂ ବୃକ୍ଷମୁଲାନି କୁତେଲାନ୍ୟସହାୟତା ।
ସମତା ଚୈବ ସର୍ବସ୍ଥିନ୍ନୈତନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣମ୍ ॥ ୫୪ ॥

ସର୍ବଭୂତହିତଃ ଶାନ୍ତସ୍ତ୍ରୀଦଣ୍ଡୀ ସକମଣ୍ଡଲୁଃ ।
ଏକାରାମଃ ପରିବ୍ରଜ୍ୟ ଭିକ୍ଷାର୍ଥଂ ଗ୍ରାମମାବିଶେତ୍ ॥ ୫୫ ॥

ଏକୋ ଭିକ୍ଷୁର୍ଯଥୋକ୍ତଃ ସ୍ୟାଦ୍‌ବାବେବ ମିଥୁନଂ ସ୍ମୃତମ୍ ।
ତ୍ରୟୋ ଗ୍ରାମଃ ସମାଖ୍ୟାତ ଉର୍ଧ୍ବଂ ତୁ ନଗରାୟତେ ॥ ୫୬ ॥

ନଗରଂ ନହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ଗ୍ରାମୋ ବା ମିଥୁନଂ ତଥା ।
ଏତଦ୍ବ୍ରୟଂ ପ୍ରକୁର୍ବାଣଃ ସ୍ୱଧର୍ମାଜ୍ୟବତେ ଯତିଃ ॥ ୫୭ ॥

ରାଜବାର୍ତ୍ତାଦିତେଷାଂ ସ୍ୟାଦ୍‌ଭିକ୍ଷାବାର୍ତ୍ତା ପରସ୍ପରମ୍ ।
ସ୍ନେହପୈଶୁନ୍ୟମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟଂ ସଂନିକର୍ଷାନ୍ନ ସଂଶୟଃ ॥ ୫୮ ॥

ଏକାକୀ ନିଃସ୍ୱହସ୍ତିଷ୍ଠେନ୍ନ ହି କେନ ସହାଲପେତ୍ ।
ଦଦ୍ୟାନ୍ନାରାୟଣେତ୍ୟେବ ପ୍ରତିବାକ୍ୟଂ ସଦା ଯତିଃ ॥ ୫୯ ॥

ଏକାକୀ ଚିତ୍ରୟେଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମ ମନୋବାଙ୍କାୟକର୍ମଭିଃ ।
ମୃତ୍ୟୁଂ ଚ ନାଭିନୟେତ ଜୀବିତଂ ବା କଥଂଚନ ॥ ୬୦ ॥

କାଲମେବ ପ୍ରତୀକ୍ଷେତ ଯୁବଦାୟୁଃ ସମାପ୍ୟତେ ।
ନାଭିନକ୍ଷେତ ମରଣଂ ନାଭିନକ୍ଷେତ ଜୀବିତମ୍ ।
କାଲମେବ ପ୍ରତୀକ୍ଷେତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଂ ଭୃତକୋ ଯୁଥା ॥ ୬୧ ॥

ଅଜିହ୍ଵଃ ଷଷ୍ଠକଃ ପଞ୍ଚୁରକ୍ଷୋ ବଧିର ଏବ ଚ ।
ମୁଷ୍ଠି ମୁତ୍ୟତେ ଭିକ୍ଷୁଃ ଷଡ୍ଭିରେତୈର୍ନ ସଂଶୟଃ ॥ ୬୨ ॥

ଇଦମିଷ୍ଠମିଦଂ ନେତି ଯୋଃଶ୍ଵନୁପି ନ ସଞ୍ଜତି ।
ହିତଂ ସତ୍ୟଂ ମିତଂ ବକ୍ତି ତମଜିହ୍ଵଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ॥ ୬୩ ॥

ଅଦ୍ୟଜାତାଂ ଯୁଥା ନାରୀଂ ତଥା ଷୋଡଶବାର୍ଷିକୀମ୍ ।
ଶତବର୍ଷାଂ ଚ ଯୋ ଦୃଷ୍ଟା ନିର୍ବିକାରଃ ସ ଷଷ୍ଠକଃ ॥ ୬୪ ॥

ଭିକ୍ଷାର୍ଥମଟନଂ ଯୁସ୍ୟ ବିଶୁଦ୍ଧକରଣାୟ ଚ ।
ଯୋଜନାନୁ ପରଂ ଯାତି ସର୍ବଥା ପଞ୍ଚୁରେବ ସଃ ॥ ୬୫ ॥

ତିଷ୍ଠତୋ ବ୍ରଜତୋ ବାପି ଯୁସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁର୍ନ ଦୂରଗମ୍ ।
ଚତୁର୍ଯୁଗାଂ ଭୁବଂ ମୁକ୍ତା ପରିବ୍ରାଟ୍ ସୋଽନ୍ଧ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୬୬ ॥

ହିତାହିତଂ ମନୋରାମଂ ବଚଃ ଶୋକାବହଂ ତୁ ଯତ୍ ।
ଶୁଦ୍ଧାପି ନ ଶୃଣୋତୀବ ବଧିରଃ ସ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ ॥ ୬୭ ॥

ସାନ୍ନିଧ୍ୟେ ବିଷୟାଣାଂ ଯୁଃ ସମର୍ଥୋ ବିକଲେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ସୁପ୍ରବଦ୍ଧତେ ନିତ୍ୟଂ ସ ଭିକ୍ଷୁର୍ମୁଷ୍ଠ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୬୮ ॥

ନଟାଦିପ୍ରେକ୍ଷଣଂ ଦ୍ୟୁତଂ ପ୍ରମଦାସୁହୃଦଂ ତଥା ।
ଭକ୍ଷ୍ୟଂ ଭୋଜ୍ୟମୁଦକ୍ୟାଂ ଚ ଷଶ୍ଵ ପଶ୍ୟେନ୍ନଦାତନ ॥ ୬୯ ॥

ରାଗଂ ଦୈଷଂ ମଦଂ ମାୟାଂ ଦ୍ରୋହଂ ମୋହଂ ପରାତ୍ମସୁ ।
ଷତେତାନି ଯୁତିର୍ନିତ୍ୟଂ ମନସାପି ନ ଚିତ୍ତୟେତ୍ ॥ ୭୦ ॥

ମଞ୍ଚିକଂ ଶୁକ୍ଳବସ୍ତ୍ରଂ ଚ ସ୍ତ୍ରୀକଥାଲୌଲ୍ୟମେବ ଚ ।
ଦିବା ସ୍ବାପଂ ଚ ଯାନଂ ଚ ଯତୀନାଂ ପାତନାନି ଷତ୍ ॥ ୭୧ ॥

ଦୂରୟାତ୍ରାଂ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ବର୍ଜୟେଦାତୁଚିତ୍ତକଃ ।
ସଦୋପନିଷଦଂ ବିଦ୍ୟାମଭ୍ୟସେନ୍ନୁକ୍ତିହୈତୁକୀମ୍ ॥ ୭୨ ॥

ନ ତୀର୍ଥସେବୀ ନିତ୍ୟଂ ସ୍ୟାନ୍ନୋପବାସପରୋ ଯୁତିଃ ।
ନ ଚାଧ୍ୟୟନଶୀଳଃ ସ୍ୟାନ୍ନ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନପରୋ ଭବେତ୍ ॥ ୭୩ ॥

ଅପାପମଶଠଂ ବୃତ୍ତମଜିହ୍ଵଂ ନିତ୍ୟମାଚରେତ୍ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ସମାହୃତ୍ୟ କୁର୍ମୋଽଙ୍ଗାନୀବ ସର୍ବଶଃ ॥ ୭୪ ॥

କ୍ଷୀଣେନ୍ଦ୍ରିୟମନୋବୃତ୍ତିର୍ନିରାଶୀର୍ନିଷ୍ଠରିଗ୍ରହଃ ।
ନିର୍ଦ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତୋ ନିର୍ନମସ୍କାରୋ ନିଃସ୍ଵପାକାର ଏବ ଚ ॥ ୭୫ ॥

ନିର୍ମମୋ ନିରହଂକାରୋ ନିରପେକ୍ଷୋ ନିରାଶିଷଃ ।
ବିବିକ୍ତଦେଶସଂସକ୍ତୋ ମୁଚ୍ୟତେ ନାତ୍ର ସଂଶୟ ଇତି ॥ ୭୬ ॥

—ଅପ୍ରମତ୍ତଃ କର୍ମଭକ୍ତିଜ୍ଞାନସଂପନ୍ନଃ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରୋ ବୈରାଗ୍ୟମେତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଗୃହୀ ବାନପ୍ରସ୍ଥୋ ବା
ମୁଖ୍ୟବୃତ୍ତିକା ଚେଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ସମାପ୍ୟ ଗୃହୀ ଭବେଦ୍-ଗୃହାଦ୍ୟନୀ ଭୂତ୍ଵା ପ୍ରବ୍ରଜେଦ୍ୟଦି ବେତରଥା
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଦେବ ପ୍ରବ୍ରଜେଦ୍-ଗୃହାଦ୍ଵା ବନାଦ୍ଵାଽଥ ପୁନରବ୍ରତୀ ବା ବ୍ରତୀ ବା ସ୍ନାତକୋ ବାଽସ୍ନାତକୋ
ବୋସ୍ତନ୍ନାଗ୍ନିରନଗ୍ନିକୋ ବା ଯଦହରେବ ବିରଜେତ୍ତଦହରେବ ପ୍ରବ୍ରଜେତ୍ତଦ୍ଦେବେ
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାମେବେଷ୍ଟିଂ କୁର୍ବନ୍ତ୍ୟଥବା ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦାଗ୍ନେୟାମେବ କୁର୍ଯ୍ୟାଦଗ୍ନିର୍ହ ପ୍ରାଣଃ
ପ୍ରାଣମେବୈତୟା କରୋତି ତସ୍ମାତ୍ତ୍ରେଧାତବୀୟାମେବ କୁର୍ଯ୍ୟାଦେତୟୈବ ତ୍ରୟୋ ଧାତବୋ
ୟଦୁତ ସତ୍ତ୍ଵଂ ରଜସ୍ତମ ଇତି ॥

ଅୟଂ ତେ ଯୋନିରୂପିୟୋ ଯୁତୋ ଜାତୋ ଅରୋଚଥାଃ ।
ତଂ ଜାନନୁଗ୍ନ ଆରୋହାଥାନୋ ବର୍ଧୟା ରୟିମିତ୍ୟନେନ ମନ୍ତ୍ରେଣାଗ୍ନିମାଜିଧ୍ରେଦେଷ
ବା ଅଗ୍ନେୟୋନିର୍ଯ୍ୟୁଃ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣଂ ଗଚ୍ଛ ସ୍ବାଂ ଯୋନିଂ ଗଚ୍ଛ
ସ୍ବାହେତ୍ୟେବମେବୈତଦାହବନୀୟାଦଗ୍ନିମାହୃତ୍ୟ ପୂର୍ବଦଗ୍ନିମାଜିଧ୍ରେଦ୍ୟଦଗ୍ନିଂ ନ ବିନ୍ଧେଦପ୍ନୁ
ଭୁଦୁୟାଦାପୋ ବୈ ସର୍ବା ଦେବତାଃ ସର୍ବାଭ୍ୟୋ ଦେବତାଭ୍ୟୋ ଭୁହୋମି ସ୍ବାହେତି
ଦୁତ୍ଵୋଧୃତ୍ୟ ତଦୁଦକଂ ପ୍ରାଶ୍ନୀୟାସ୍ରାଜ୍ୟଂ ହବିରନାମୟଂ ମୋଦମିତି ଶିଖାଂ ଯୁଜ୍ଞୋପବୀତଂ
ପିତରଂ ପୁତ୍ରଂ କଲତ୍ରଂ କର୍ମ ତାପ୍ୟୟନଂ ମନ୍ତ୍ରାନ୍ତରଂ ବିସ୍ଵଜ୍ୟୈବ
ପରିବ୍ରଜତ୍ୟାତ୍ମବିନ୍ଧୋକ୍ଷମନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ୍ରେଧାତବୀୟୈର୍ବିଧେସ୍ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତଦୁପାସିତବ୍ୟମେବୈତଦିତି ॥

ପିତାମହଂ ପୁନଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ନାରଦଃ କଥମୟୁଜ୍ଞୋପବୀତୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତି ॥

ତମାହ ପିତାମହଃ ।
ସଶିଖଂ ବପନଂ କୃତ୍ଵା ବହିଃସୂତ୍ରଂ ତ୍ୟଜେଦୁଧଃ ।
ୟଦକ୍ଷରଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ତସୂତ୍ରମିତି ଧାରୟେତ୍ ॥ ୭୭ ॥

ସୂତନାସୂତ୍ରମିତ୍ୟାହୁଃ ସୂତ୍ରଂ ନାମ ପରଂ ପଦମ୍ ।
ତସୂତ୍ରଂ ବିଦିତଂ ଯେନ ସ ବିପ୍ରୋ ବେଦପାରଗଃ ॥ ୭୮ ॥

ଯେନ ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରୋତଂ ସୂତ୍ରେ ମଶିଗଣା ଇବ ।
ତସୂତ୍ରଂ ଧାରୟେଦ୍ୟୋଗୀ ଯୋଗବିଭୁଦର୍ଶନଃ ॥ ୭୯ ॥

ବହିଃସୂତ୍ରଂ ତ୍ୟଜେଦ୍ଵିଦ୍ଵାନ୍ୟୋଗମୁଖମମାସ୍ଥିତଃ ।
ବ୍ରହ୍ମଭାବମିଦଂ ସୂତ୍ରଂ ଧାରୟେଦ୍ୟଃ ସଚେତନଃ ।
ଧାରଣାଉସ୍ୟ ସୂତ୍ରସ୍ୟ ନୋଛିଷ୍ଟୋ ନାଶୁଚିତ୍ତବେତ୍ ॥ ୮୦ ॥

ସୂତ୍ରମନ୍ତ୍ରଗତଂ ଯେଷାଂ ଜ୍ଞାନୟୁଜ୍ଞୋପବୀତିନାମ୍ ।
ତେ ବୈ ସୂତ୍ରବିଦୋ ଲୋକେ ତେ ତ ଯୁଜ୍ଞୋପବୀତିନଃ ॥ ୮୧ ॥

ଜ୍ଞାନଶିଖା ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠା ଜ୍ଞାନଯୁଜ୍ଞୋପବୀତିନଃ ।
ଜ୍ଞାନମେବ ପରଂ ତେଷାଂ ପବିତ୍ରଂ ଜ୍ଞାନମୁତ୍ୟତେ ॥ ୮୨ ॥

ଅଗ୍ନେରିବ ଶିଖା ନାନ୍ୟା ଯୁସ୍ୟ ଜ୍ଞାନମୟୀ ଶିଖା ।
ସ ଶିଖୀତୁ୍ୟତ୍ୟତେ ବିଦ୍ବାନ୍ନେତରେ କେଶଧାରିଣଃ ॥ ୮୩ ॥

କର୍ମଣ୍ୟଧିକୃତା ଯେ ତୁ ବୈଦିକେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୟଃ ।
ତୈର୍ବିଧାର୍ଯ୍ୟମିଦଂ ସ୍ବତଃ କ୍ରିୟାଙ୍ଗଂ ତଦ୍ଧି ବୈ ସ୍ବତମ୍ ॥ ୮୪ ॥

ଶିଖା ଜ୍ଞାନମୟୀ ଯୁସ୍ୟ ଉପବୀତଂ ଚ ତନ୍ନୟମ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ସକଲଂ ତସ୍ୟ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବିଦୁରିତି ॥ ୮୫ ॥

—ତଦେତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପରିବ୍ରଜ୍ୟ ପରିବ୍ରାତେକଶାଟୀ ମୁଣ୍ଡୋଽପରିଗ୍ରହଃ
ଶରୀରକ୍ଲେଶାସହିଷ୍ଠୁଷ୍ଟେଦଧବା ଯଥାବିଧିଷ୍ଟେଜ୍ଞାତରୂପଧରୋ ଭୂତ୍ବା
ସପୁତ୍ରମିତ୍ରକଲତ୍ରାପ୍ରବନ୍ଧାଦୀନି ସ୍ବାଧ୍ୟାୟଂ ସର୍ବକର୍ମଣି ସଂନ୍ୟସ୍ୟାୟଂ
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଂ ଚ ସର୍ବଂ କୌପୀନଂ ଦଣ୍ଡମାଚ୍ଛାଦନଂ ଚ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ଦୃଢ୍ଵସହିଷ୍ଠୁର୍ନ
ଶୀତଂ ନ ଗୋଷ୍ଠଂ ନ ସୁଖଂ ନ ଦୁଃଖଂ ନ ନିଦ୍ରା ନ ମାନାବମାନେ ଚ ଷଡ୍ମର୍ମବର୍ଜିତୋ
ନିନ୍ଦାହଂକାରମସ୍ତରଗର୍ବଦମ୍ବେର୍ଷ୍ୟାସୁୟେଛ୍ଛାଦ୍ଵେଷସୁଖଦୁଃଖକାମକ୍ରୋଧଲୋଭମୋହାଦୀନ୍ନିସୃଜ୍ୟ
ସ୍ବପ୍ନଃ ଶବାକାରମିବ ସ୍ବତ୍ବା ସ୍ବବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ସର୍ବମନ୍ତର୍ବହିରମନ୍ୟମାନଃ
କସ୍ୟାପି ବନ୍ଧନମକୃତ୍ବା ନ ନମସ୍କାରୋ ନ ସ୍ବାହାକାରୋ ନ ସ୍ବଧାକାରୋ ନ
ନିନ୍ଦାସ୍ତୁତିର୍ଯ୍ୟାଦୃଚ୍ଛିକୋ ଭବେଦ୍ୟଦୃଚ୍ଛାଲାଭସଂତୁଷ୍ଟଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦୀନ୍ ପରିଗ୍ରହେନ୍ନାବାହନଂ
ନ ବିସର୍ଜନଂ ନ ମନ୍ତ୍ରଂ ନାମନ୍ତ୍ରଂ ନ ଧ୍ୟାନଂ ନୋପାସନଂ ନ ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ନାଲକ୍ଷ୍ୟଂ
ନ ପୃଥକ୍ ନାପୃଥକ୍ ନ ତ୍ବନ୍ୟତ୍ର ସର୍ବତ୍ରାନିକେତଃ ସ୍ଥିରମତିଃ
ଶୂନ୍ୟାଗାରବୃକ୍ଷମୂଳଦେବଗୃହତୃଣକୂଟକୁଲାଲଶାଲାଗ୍ନିହୋତ୍ର—
ଶାଲାଗ୍ନିଦିଗନ୍ତରନଦୀତଟପୁଲିନଭୃଗୃହକନ୍ଦରନିର୍ଝରସ୍ଥଣ୍ଡିଲେଷୁ ବନେ ବା

ଶ୍ୱେତକେତୁରତ୍ନନିଦାଘରଷଭଦ୍ରର୍ବାସଃସଂବର୍ତ୍ତକଦତ୍ତାତ୍ରେୟରେବତକ--
ବଦବ୍ୟକ୍ତଲିଙ୍ଗୋଽବ୍ୟକ୍ତାତାରୋ ବାଲୋନ୍ମୁଖପିଶାଚବଦନ୍ତୁନ୍ମୁଖୋନ୍ମୁଖ--
ବଦାଚରଂସ୍ତ୍ରଦଣ୍ଡଂ ଶିକ୍ୟଂ ପାତ୍ରଂ କମଣ୍ଡଲୁଂ କଟିସୂତ୍ରଂ କୌପୀନଂ ଚ ତସୂର୍ବଂ
ଭୂଃସ୍ୱାହେତ୍ୟସ୍ତୁ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ କଟିସୂତ୍ରଂ ଚ କୌପୀନଂ ଦଣ୍ଡଂ ବସ୍ତ୍ରଂ କମଣ୍ଡଲୁଂ
ସର୍ବମସ୍ତୁ ବିସୃଜ୍ୟାଥ ଜାତରୂପଧରଶ୍ଚରେଦାତ୍ତାନମନ୍ତିଛେଦ୍ୟଥା ଜାତରୂପଧରେ।
ନିର୍ଦ୍ଦ୍ୟନ୍ତୋ ନିଷ୍ପରିଗ୍ରହସ୍ତତ୍ତ୍ୱବ୍ରହ୍ମମାର୍ଗେ ସମ୍ୟକ୍ ସଂପନ୍ନଃ ଶୁଦ୍ଧମାନସଃ ପ୍ରାଣସଂଧାରଣାର୍ଥଂ
ୟଥୋକ୍ତକାଳେ କରପାତ୍ରେଶାନ୍ୟେନ ବା ଯୁଚିତାହାରମାହରନ୍ ଲାଭାଲାଭେ ସମୋ
ଭୂତ୍ୱା ନିର୍ମମଃ ଶୁକ୍ଳଧ୍ୟାନପରାୟଣୋଽଧ୍ୟାତ୍ମନିଷ୍ଠଃ ଶୁଭାଶୁଭକର୍ମନିର୍ମୂଲନପରଃ
ସଂନ୍ୟସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦୈକବୋଧସ୍ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାହମସ୍ମାତି ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବମନୁସ୍ମରନ୍ଭ୍ରମରକୀଟନ୍ୟାୟେନ
ଶରୀରତ୍ରୟମୁସ୍ତୃଜ୍ୟ ସଂନ୍ୟାସେନୈବ ଦେହତ୍ୟାଗଂ କରୋତି ସ କୃତକୃତ୍ୟା
ଭବତୀତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।।

।। ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁତୀୟୋପଦେଶଃ ।। ୩।।

॥ ଚତୁର୍ଥୋପଦେଶଃ ॥

ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଲୋକାଂଶ୍ଚ ବେଦାଂଶ୍ଚ ବିଷୟାନିନ୍ଦିୟାଣି ଚ ।
ଆତ୍ମନ୍ୟେବ ସ୍ଥିତୋ ଯସ୍ତୁ ସ ଯାତି ପରମାଂ ଗତିମ୍ ॥ ୧ ॥

ନାମଗୋତ୍ରାଦିବରଣଂ ଦେଶଂ କାଳଂ ଶୁଭଂ କୁଳମ୍ ।
ବୟୋ ବୃତ୍ତଂ ବ୍ରତଂ ଶୀଳଂ ଖ୍ୟାପୟେନ୍ନୈବ ସଦ୍ୟତିଃ ॥ ୨ ॥

ନ ସଂଭାଷେତ୍ସ୍ତ୍ରିୟଂ କାଂଚିତ୍-ପୂର୍ବଦୃଷ୍ଟାଂ ଚ ନ ସ୍ମରେତ୍ ।
କଥାଂ ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ତାସାଂ ନ ପଶ୍ୟେଲ୍ଲିଖିତାମପି ॥ ୩ ॥

ଏତଚ୍ଚତୁଷ୍ଟୟଂ ମୋହାତ୍ସ୍ୱୀଣାମାଚରତୋ ଯୁତେଃ ।
ଚିତ୍ତଂ ବିକ୍ରିୟତେଽବଶ୍ୟଂ ତଦ୍ବିକାରାତ୍-ପ୍ରଶଶ୍ୟତି ॥ ୪ ॥

ତୃଷ୍ଣା କ୍ରୋଧୋଽନୃତଂ ମାୟା ଲୋଭମୋହୌ ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟେ ।
ଶିଳ୍ପଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନୟୋଗଶ୍ଚ କାମୋ ରାଗପରିଗ୍ରହଃ ॥ ୫ ॥

ଅହଂକାରୋ ମମତ୍ତ୍ୱଂ ଚ ଚିକିତ୍ସା ଧର୍ମସାହସମ୍ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରବାସଶ୍ଚ ମନ୍ତ୍ରୌଷଧପରାଶିଷଃ ॥ ୬ ॥

ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧାନି ଚୈତାନି ସେବମାନୋ ବ୍ରଜେଦଧଃ ।
ଆଗଚ୍ଛ ଗଚ୍ଛ ତିଷ୍ଠେତି ସ୍ୱାଗତଂ ସୁହୃଦୋଽପି ବା ॥ ୭ ॥

ସନ୍ନ୍ୟାସନଂ ଚ ନ ବ୍ରହ୍ମାନ୍ତୁନିର୍ମୋକ୍ଷପରାୟଣଃ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହଂ ନ ଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ନୈବ ଚାନ୍ୟଂ ପ୍ରଦାପୟେତ୍ ॥ ୮ ॥

ପ୍ରେରୟେଦ୍ୱା ତୟା ଭିକ୍ଷୁଃ ସ୍ୱପ୍ନେଽପି ନ କଦାଚନ ।
ଜାୟାଭ୍ରାତୃସୁତାଦୀନାଂ ବନ୍ଧୁନାଂ ଚ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ॥ ୯ ॥

ଶୁଦ୍ଧା ଦୃଷ୍ଟା ନ କମ୍ପେତ ଶୋକହର୍ଷୌ ତ୍ୟଜେଦ୍ୟତିଃ ।
ଅହିଂସା ସତ୍ୟମସ୍ତେୟବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାପରିଗ୍ରହାଃ ॥ ୧୦ ॥

ଅନୌଜତ୍ୟମଦୀନତ୍ତଂ ପ୍ରସାଦଃ ଘୈର୍ଯ୍ୟମାର୍ଜବମ୍ ।
ଅସ୍ନେହୋ ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷା ଶ୍ରଦ୍ଧା କ୍ଷାନ୍ତିର୍ଦମଃ ଶମଃ ॥ ୧୧ ॥

ଉପେକ୍ଷା ଧୈର୍ଯ୍ୟମାଧୂର୍ଯ୍ୟେ ତିତିକ୍ଷା କରୁଣା ତଥା ।
ହ୍ରୀସ୍ତଥା ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନେ ଯୋଗୋ ଲଘୁଶନଂ ଧୃତିଃ ॥ ୧୨ ॥

ଏଷ ସ୍ୱଧର୍ମୋ ବିଶ୍ୟାତୋ ଯତୀନାଂ ନିୟତାତ୍ମନାମ୍ ।
ନିର୍ଦ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତୋ ନିତ୍ୟସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥଃ ସର୍ବତ୍ର ସମଦର୍ଶନଃ ॥ ୧୩ ॥

ତୁରୀୟଃ ପରମୋ ହଂସଃ ସାକ୍ଷାନୁରାୟଣୋ ଯତିଃ ।
ଏକରାତ୍ରଂ ବସେଦ୍-ଗ୍ରାମେ ନଗରେ ପଞ୍ଚରାତ୍ରକମ୍ ॥ ୧୪ ॥

ବର୍ଷାଭ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ର ବର୍ଷାସୁ ମାସାଂଶ୍ଚ ଚତୁରୋ ବସେଦ୍ ।
ଦ୍ୱିରାତ୍ରଂ ବା ବସେଦ୍-ଗ୍ରାମେ ତ୍ରିଷ୍ଟୟମି ବସେଦ୍ୱଦା ॥ ୧୫ ॥

ରାଗାଦୟଃ ପ୍ରସଞ୍ଜେରଂସ୍ତେନାସୌ ନାରକୀ ଭବେଦ୍ ।
ଗ୍ରାମାନ୍ତେ ନିର୍ଜନେ ଦେଶେ ନିୟତାତ୍ମାଽନିକେତନଃ ॥ ୧୬ ॥

ପର୍ଯ୍ୟଟେହୀଟବଦ୍-ଭୂମୌ ବର୍ଷାସ୍ତେକତ୍ର ସଂବସେଦ୍ ।
ଏକବାସା ଅବାସା ବା ଏକଦୃଷ୍ଟିରଲୋଲୁପଃ ॥ ୧୭ ॥

ଅଦୃଷୟନ୍ସତାଂ ମାର୍ଗଂ ଧ୍ୟାନୟୁକ୍ତୋ ମହୀଂ ଚରେଦ୍ ।
ଶୁଚୌ ଦେଶେ ସଦା ତ୍ରିଷ୍ଟୁ ସ୍ୱଧର୍ମମନୁପାଲୟନ୍ ॥ ୧୮ ॥

ପର୍ଯ୍ୟଟେତ ସଦା ଯୋଗୀ ବୀକ୍ଷୟନ୍ ସୁଧାତଲମ୍ ।
ନ ରାତ୍ରୌ ନ ଚ ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ସଂଧ୍ୟାୟୋର୍ନୈବ ପର୍ଯ୍ୟଟନ୍ ॥ ୧୯ ॥

ନ ଶୂନ୍ୟେ ନ ଚ ଦୁର୍ଗେ ବା ପ୍ରାଣିବାଧାକରେ ନ ଚ ।
ଏକରାତ୍ରଂ ବସେଦ୍-ଗ୍ରାମେ ପଞ୍ଚନେ ତୁ ଦିନତ୍ରୟମ୍ ॥ ୨୦ ॥

ପୁରେ ଦିନଦ୍ୱୟଂ ଭିକ୍ଷୁର୍ନଗରେ ପଞ୍ଚିରାତ୍ରକମ୍ ।
ବର୍ଷାସ୍ୱେକତ୍ର ତିଷ୍ଠେତ ସ୍ଥାନେ ପୁଣ୍ୟଜଲାବୃତେ ॥ ୨୧ ॥

ଆତ୍ମବସ୍ତର୍ବଭୂତାନି ପଶ୍ୟନ୍ ଭିକ୍ଷୁଶ୍ଚରେନ୍ନହୀମ୍ ।
ଅନ୍ଧବକ୍ତୁଞ୍ଜିବଜ୍ଜୈବ ବପିରୋନ୍ମୁଖମୁକବତ୍ ॥ ୨୨ ॥

ସ୍ନାନଂ ତ୍ରିଷବଣଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ବହୁଦକବନସ୍ଥୟୋଃ ।
ହଂସେ ତୁ ସକୃଦେବ ସ୍ୟାପୂରହଂସେ ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୨୩ ॥

ମୌନଂ ଯୋଗାସନଂ ଯୋଗସ୍ଥିତିଶ୍ଳେକାନ୍ତଶୀଲତା ।
ନିଃସ୍ୱହୃଦଂ ସମତ୍ତଂ ଚ ସପ୍ତେତାନ୍ନୈକଦଣ୍ଡିନାମ୍ ॥ ୨୪ ॥

ପରହଂସାଶ୍ରମସ୍ଥୋ ହି ସ୍ନାନାଦେରବିଧାନତଃ ।
ଅଶେଷତିଉବୃତ୍ତୀନାଂ ତ୍ୟାଗଂ କେବଲମାଚରେତ୍ ॥ ୨୫ ॥

ଦୃଢ଼ାଂସରୁଧିରସ୍ନାୟୁମଜ୍ଜାମେଦୋସ୍ଥିସଂହତୌ ।
ବିଶୁଦ୍ଧପୂୟେ ରମତାଂ କ୍ରିମୀଣାଂ କିୟଦନ୍ତରମ୍ ॥ ୨୬ ॥

କୃ ଶରୀରମଶେଷାଣାଂ ଶ୍ଲେଷ୍ମାଦୀନାଂ ମହାତୟଃ ।
କୃ ଚାଙ୍ଗଶୋଭା ସୌଭାଗ୍ୟକମନୀୟାଦୟୋ ଗୁଣାଃ ॥ ୨୭ ॥

ମାଂସାସ୍ତକ୍ପୟସ୍ବିଶ୍ଚୁତସ୍ନାୟୁମଞ୍ଜୁସ୍ଥିସଂହତୌ ।
ଦେହେ ଚେତ୍-ପ୍ରୀତିମାନୁଭୋ ଭବିତା ନରକେଽପି ସଃ ॥ ୨୮ ॥

ସ୍ତ୍ରୀଶାମବାଚ୍ୟଦେଶସ୍ୟ କ୍ଳିନ୍ନନାତୀବ୍ରଣସ୍ୟ ଚ ।
ଅଭେଦେଽପି ମନୋଭେଦାଞ୍ଜନଃ ପ୍ରାୟେଶ ବଞ୍ଚ୍ୟତେ ॥ ୨୯ ॥

ଚର୍ମଖଣ୍ଡଂ ଦ୍ବିଧା ଭିନ୍ନମପାନୋଦ୍ଧାରଧୂପିତମ୍ ।
ୟେ ରମନ୍ତି ନମସ୍ତେଭ୍ୟଃ ସାହସ୍ରଂ କିମତଃ ପରମ୍ ॥ ୩୦ ॥

ନ ତସ୍ୟ ବିଦ୍ୟତେ କାର୍ଯ୍ୟଂ ନ ଲିଙ୍ଗଂ ବା ବିପକ୍ଷିତଃ ।
ନିର୍ମମୋ ନିର୍ଭୟଃ ଶାନ୍ତୋ ନିର୍ଦ୍ଦୟୋଽବଶ୍ୟତୋଜନଃ ॥ ୩୧ ॥

ମୁନିଃ କୌପୀନବାସାଃ ସ୍ୟାନ୍ନଗ୍ନୋ ବା ଧ୍ୟାନତପ୍ତରଃ ।
ଏବଂ ଜ୍ଞାନପରୋ ଯୋଗୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ ॥ ୩୨ ॥

ଲିଙ୍ଗେ ସତ୍ୟପି ଖଲୁସ୍ଥିତ୍ସଜ୍ଞାନମେବ ହି କାରଣମ୍ ।
ନିର୍ମୋକ୍ଷାୟେହ ଭୂତାନାଂ ଲିଙ୍ଗଗ୍ରାମୋ ନିରର୍ଥକଃ ॥ ୩୩ ॥

ୟନ୍ନ ସକ୍ତଂ ନ ଚାସକ୍ତଂ ନାଶ୍ଚୂତଂ ନ ବହୁଶ୍ଚୂତମ୍ ।
ନ ସୁବୃତ୍ତଂ ନ ଦୁର୍ବୃତ୍ତଂ ବେଦ କକ୍ଷିସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ॥ ୩୪ ॥

ତସ୍ମାଦଲିଙ୍ଗୋ ଧର୍ମଜ୍ଞୋ ବ୍ରହ୍ମବୃତ୍ତମନୁବ୍ରତମ୍ ।
ଗୁହ୍ୟର୍ମାଶ୍ରିତୋ ବିଦ୍ବାନଜ୍ଞାତଚରିତଂ ଚରେତ୍ ॥ ୩୫ ॥

ସଂଦିଗ୍ଧଃ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବିବର୍ଜିତଃ ।
ଅନ୍ଧବଞ୍ଚିତବଜାପି ମୂକବଚ ମହୀଂ ଚରେତ୍ ॥ ୩୬ ॥

ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ଶାନ୍ତମନସଂ ସ୍ବହୟନ୍ତି ଦିବୌକସଃ ।
ଲିଙ୍ଗାଭାବାତ୍ତୁ କୈବଲ୍ୟମିତି ବ୍ରହ୍ମାନୁଶାସନମିତି ॥ ୩୭ ॥

ଅଥ ନାରଦଃ ପିତାମହଂ ସଂନ୍ୟାସବିଧିଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତି ପପ୍ରୁଃ ।
 ପିତାମହସ୍ତଥେତ୍ୟଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟାତୁରେ ବା କ୍ରମେ ବାପି
 ତୁରୀୟାଶ୍ରମସ୍ଥୀକାରାରାଧ୍ୟଂ କୃତ୍ତ୍ୱାୟତ୍ସିଦ୍ଧିପୂର୍ବକମଷ୍ଟଶ୍ରାବ୍ୟଂ
 କୁର୍ଯ୍ୟାଦେବର୍ଷଦିବ୍ୟମନୁଷ୍ୟଭୂତପିତୃମାତ୍ରାତ୍ରେତ୍ୟଷ୍ଟଶ୍ରାବ୍ୟାନି କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ।
 ପ୍ରଥମଂ ସତ୍ୟବସୁସଂଜ୍ଞକାନ୍ତିଶ୍ଚାନ୍ଦେବାନ୍ଦେବଶ୍ରାବ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁମହେଶ୍ୱରାନୃଷିଶ୍ରାବ୍ୟେ
 ଦେବର୍ଷିକ୍ଷତ୍ରିୟର୍ଷମନୁଷ୍ୟର୍ଷୀନ୍ ଦିବ୍ୟଶ୍ରାବ୍ୟେ ବସୁରୁଦ୍ରାଦିତ୍ୟରୂପାନୁଷ୍ୟଶ୍ରାବ୍ୟେ
 ସନକସନନ୍ଦନସନକୁମାରସନସୁଜାତାନୁଭୂତଶ୍ରାବ୍ୟେ ପୃଥିବ୍ୟାଦିପଞ୍ଚମହାଭୂତାନି
 ଚକ୍ଷୁରାଦିକରଣାନି ଚତୁର୍ବିଧଭୂତଶ୍ରାମାନ୍ପିତୃଶ୍ରାବ୍ୟେ ପିତୃପିତାମହପ୍ରପିତାମହାନ୍ନାତୃଶ୍ରାବ୍ୟେ
 ମାତୃପିତାମହୀପ୍ରପିତାମହୀରାତ୍ନଶ୍ରାବ୍ୟେ ଆତ୍ମପିତୃପିତାମହାଞ୍ଜୀବପିତୃକଣ୍ଠେପିତରଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା
 ଆତ୍ମପିତାମହପ୍ରପିତାମହାନିତି ସର୍ବତ୍ର ଯୁଗ୍ମକୃତ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାନର୍ଚ୍ଚୟେଦେକାଧିପପକ୍ଷେଷ୍ଟାଧିପପକ୍ଷେ
 ବା ସ୍ୱଶାଖାନୁଗତମନ୍ତ୍ରେରଷ୍ଟଶ୍ରାବ୍ୟାନ୍ୟଷ୍ଟଦିନେଷୁ ବା ଏକଦିନେ ବା ପିତୃୟାଗୋକ୍ତବିଧାନେନ
 ବ୍ରାହ୍ମଣାନଭ୍ୟର୍ଚ୍ୟ ମୁକ୍ତ୍ୟନ୍ତଃ ଯଥାବିଧି ନିର୍ବର୍ତ୍ତ୍ୟ ପିଣ୍ଡପ୍ରଦାନାନି ନିର୍ବର୍ତ୍ତ୍ୟ
 ଦକ୍ଷିଣାତାମୁଲୈସ୍ତ୍ରୋଷୟିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍-ପ୍ରେଷୟିତ୍ୱା ଶେଷକର୍ମସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ସପ୍ତକେଶାନୁସୃଜ୍ୟ
 --'ଶେଷକର୍ମପ୍ରସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ କେଶାନୁସପ୍ତାଷ୍ଟଧା ଦ୍ୱିଜଃ ।
 ସଂକ୍ଷିପ୍ୟ ବାପୟେତ୍-ପୂର୍ବଂ କେଶଶୁଶ୍ରୁନଖାନି ଚ' ଇତି ସପ୍ତକେଶାନୁସଂରକ୍ଷ୍ୟ
 କକ୍ଷୋପସ୍ଥବର୍ଜଂ କ୍ଷୌରପୂର୍ବକଂ ସ୍ନାତ୍ୱା ସାୟଂସଂଧ୍ୟାବନ୍ଦନଂ ନିର୍ବର୍ତ୍ତ୍ୟ ସହସ୍ରଗାୟତ୍ରୀଂ
 ଜପ୍ତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୟଜ୍ଞଂ ନିର୍ବର୍ତ୍ତ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନାଗ୍ନିମୁପସ୍ଥାପ୍ୟ ସ୍ୱଶାଖୋପସଂହରଣଂ କୃତ୍ୱା
 ତଦୁକ୍ତପ୍ରକାରେଣାଜ୍ୟାହୁତିମାଜ୍ୟଭାଗାନ୍ତଃ ହୁତ୍ୱାହୁତିବିଧିଂ ସମାପ୍ୟାତ୍ମାଦିଭିସ୍ତ୍ରିବାରଂ
 ସକ୍ତ୍ୱପ୍ରାଶନଂ କୃତ୍ୱାଚମନପୂର୍ବକମଗ୍ନିଂ ସଂରକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ୱୟମଗ୍ନେରୁତ୍ତରତଃ କୃଷ୍ଣାଜିନୋପରି
 ଘ୍ରିତ୍ୱା ପୁରାଣଶ୍ରବଣପୂର୍ବକଂ ଜାଗରଣଂ କୃତ୍ୱା ଚତୁର୍ଥୟାମାନ୍ତେ ସ୍ନାତ୍ୱା ତଦଗ୍ନୌ ଚତୁଃ
 ଶ୍ରପୟିତ୍ୱା ପୁରୁଷସୁକ୍ତେନାନୁସ୍ୟ ଷୋଡଶାହୁତିର୍ହୁତ୍ୱା ବିରଜାହୋମଂ କୃତ୍ୱା ଅଧୀତମ୍ୟ
 ସଦକ୍ଷିଣଂ ବସ୍ତ୍ରଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣପାତ୍ରଂ ଧେନୁଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ସମାପ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମୋଦ୍ଦାସନଂ କୃତ୍ୱା ।
 ସଂ ମା ସିଞ୍ଚନ୍ତୁ ମରୁତଃ ସମିନ୍ଦ୍ରଃ ସଂବୃହସ୍ୱତିଃ ।
 ସଂ ମାୟମଗ୍ନିଃ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱାୟୁଷା ଚ ଧନେନ ଚ ବଲେନ ଚାୟୁଷ୍ମନ୍ତଃ କରୋତୁ ମେ ଇତି ।

ଯା ତେ ଅଗ୍ନେ ଯଜ୍ଞିୟା ତନୁସ୍ତୟେହ୍ୟାରୋହାତ୍ମନାତ୍ମାନମ୍ ।
 ଅଛା ବସୁନି କୃଶ୍ଣନ୍ସ୍ତେ ନୟା ପୁରୁଣି ।
 ଯଜ୍ଞୋ ଭୃତ୍ୱା ଯଜ୍ଞିମାସୀଦ ସ୍ୱାଂ ଯୋନିଂ ଜାତବେଦୋ ଭୁବ ଆଜାୟମାନଃ ସ ଯୟ
 ଏଧୀତ୍ୟନେନାଗ୍ନିମାତ୍ମନ୍ୟାରୋପ୍ୟ ଧ୍ୟାତ୍ୱାଗ୍ନିଂ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣନମସ୍କାରପୂର୍ବକମୁଦ୍ୱାସ୍ୟ
 ପ୍ରାତଃସଂଧ୍ୟାମୁପାସ୍ୟ ସହସ୍ରଗାୟତ୍ରୀପୂର୍ବକଂ ସୂର୍ଯ୍ୟୋପସ୍ଥାନଂ କୃତ୍ୱା
 ନାଭିଦୟୋଦକମୁପବିଶ୍ୟାଷ୍ଟଦିକ୍ପାଲକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ବକଂ
 ଗାୟତ୍ର୍ୟୁଦ୍ୱାସନଂ କୃତ୍ୱା ସାବିତ୍ରୀଂ ବ୍ୟାହୃତିଷ୍ଠ ପ୍ରବେଶୟିତ୍ୱା ।
 ଅହଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ରେରିବ । କୀର୍ତ୍ତିଃ ପୃଷ୍ଠଂ ଗିରେରିବ । ଉର୍ଧ୍ୱପବିତ୍ରୋ ବାଜିନୀବସ୍ତମୃତମସ୍ତି ।
 ଦ୍ରବିଣଂ ମେ ସବର୍ଚ୍ଚସଂ ସୁମେଧା ଅମୃତୋକ୍ଷିତଃ । ଇତି ତ୍ରିଶଙ୍କୋର୍ବେଦାନୁବଚନମ୍ ।
 ଯଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରସାମୃଷଭୋ ବିଶ୍ୱରୂପଃ । ଛନ୍ଦୋଭ୍ୟୋଽଧ୍ୟମୃତାସ୍ରଂବଭୁବ ।
 ସ ମେ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମେଧୟା ସ୍ୱଶୋତୁ । ଅମୃତସ୍ୟ ଦେବଧାରଣୋ ଭୂୟାସଂ ।
 ଶରୀରଂ ମେ ବିଚର୍ଷଣଂ । ଜିହ୍ୱା ମେ ମଧୁମଉମା । କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଭୂରି ବିଶ୍ରବଂ ।
 ବ୍ରହ୍ମଣଃ କୋଶୋଽସି ମେଧୟାପିହିତଃ । ଶ୍ରୁତଂ ମେ ଗୋପାୟ ।
 ଦାରେଷଣାୟାଶ୍ଚ ବିଋଷଣାୟାଶ୍ଚ ଲୋକେଷଣାୟାଶ୍ଚ ବ୍ୟୁଦ୍ଧିତୋଽହଂ
 ଓଁ ଭୂଃ ସଂନ୍ୟସ୍ରଂ ମୟା ଓଁ ଭୁବଃ ସଂନ୍ୟସ୍ରଂ ମୟା ଓଁ ସୁବଃ ସଂନ୍ୟସ୍ରଂ ମୟା
 ଓଁ ଭୂର୍ଭୁବଃସୁବଃ ସଂନ୍ୟସ୍ରଂ ମୟେତି ମନ୍ତ୍ରମଧ୍ୟମତାଲଜଧ୍ୱନିଭିର୍ମନସା
 ବାତୋଜାର୍ଯ୍ୟଭୟଂ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟୋ ମଉଃ ସର୍ବଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ସ୍ୱହେତ୍ୟନେନ ଜଲଂ
 ପ୍ରାଣ୍ୟ ପ୍ରାତ୍ୟାଂ ଦିଶି ପୂର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଜଳିଂ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ୟାଂସ୍ୱାହେତି ଶିଖାମୁତ୍-ପାଠ୍ୟ ।
 ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ପରମଂ ପବିତ୍ରଂ ପ୍ରଜାପତେର୍ଯ୍ୟହୁଜଂ ପୁରସ୍ତାତ୍ ।
 ଆୟୁଷ୍ୟମଗ୍ର୍ୟାଂ ପ୍ରତିମୁଞ୍ଚି ଶୁଭ୍ରଂ ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ବଲମସ୍ତୁ ତେଜଃ ।
 ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ବହିର୍ନ ନିବସେସ୍ତମନ୍ତଃ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ହ୍ୟଜସ୍ରଂ ପରମଂ ପବିତ୍ରଂ ଯଶୋ
 ବଲଂ ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟଂ ମେଧାଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛେତି ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ଛିତ୍ତ୍ୱା ଉଦକାଞ୍ଜଳିନା ସହ ।
 ଓଁ ଭୂଃ ସମୁଦ୍ରଂ ଗଚ୍ଛ ସ୍ୱାହେତ୍ୟସ୍ତୁ ଭୁବୁୟାତ୍ ।
 ଓଁ ଭୂଃ ସଂନ୍ୟସ୍ରଂ ମୟା । ଓଁ ଭୁବଃ ସଂନ୍ୟସ୍ରଂ ମୟା ।

ଓଁ ସୁବଃ ସଂନ୍ୟସ୍ତଂ ମୟେତି ତ୍ରିରୁକ୍ତା ତ୍ରିବାରମଭିମନ୍ୟା ତଞ୍ଜଲଂ
 ପ୍ରାଣ୍ୟାତମ୍ୟ ଓଁ ଭୁଃ ସ୍ବାହେତ୍ୟସ୍ତୁ ବସ୍ତଂ କଟିସ୍ତୁତମପି ବିସ୍ତୃଜ୍ୟ
 ସର୍ବକର୍ମନିର୍ବର୍ତ୍ତକୋଽହମିତି ସ୍ତୁତ୍ବା ଜାତରୂପଧରୋ ଭୂତ୍ବା
 ସ୍ବରୂପାନୁସଂଧାନପୂର୍ବକମୂର୍ଧ୍ନବାହୁରୁଦୀତୀଂ ଗଚ୍ଛେତ୍-ପୂର୍ବବଦ୍ବିଦ୍ବସ୍ତଂନ୍ୟାସୀ
 ତେଦ୍ଭୁରୋଃ ସକାଶାତ୍-ପ୍ରଣବମହାବାକ୍ୟୋପଦେଶଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯଥାସୁଖଂ ବିହରନ୍ନୁତ୍ତଃ
 କଶ୍ଚିନ୍ନାନେୟା ବ୍ୟତିରିକ୍ତ ଇତି ଫଲପତ୍ରୋଦକାହାରଃ ପର୍ବତବନଦେବତାଲୟେଷୁ
 ସଂଚରେସ୍ତଂନ୍ୟସ୍ୟାଥ ଦିଗମ୍ବରଃ ସକଲସଂଚାରକଃ ସର୍ବଦାନନ୍ଦସ୍ବାନୁଭବୈକପୂର୍ଣ୍ଣହୃଦୟଃ
 କର୍ମାତିଦୂରଲାଭଃ ପ୍ରାଣାୟାମପରାୟଣଃ ଫଲରସତ୍ତ୍ବକ୍ତ୍ବମୂଲୋଦକୈର୍ମୌକ୍ଷାର୍ଥୀ
 ଗିରିକନ୍ଦରେଷୁ ବିସ୍ତୃଜେଦ୍ଦେହଂ ସ୍ଥରଂସ୍ଥାରକମ୍ ।
 ବିବିଦିଷାସଂନ୍ୟାସୀ ତେଚ୍ଛତପଥଂ ଗତ୍ବାଚାର୍ଯ୍ୟାଦିଭିର୍ବିପ୍ରେସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠ ତିଷ୍ଠ ମହାଭାଗ
 ଦଣ୍ଡଂ ବସ୍ତ୍ରଂ କମଣ୍ଡଲୁଂ ଗୃହାଣ ପ୍ରଣବ ମହାବାକ୍ୟଗ୍ରହଣାର୍ଥଂ
 ଗୁରୁନିକଟମାଗଚ୍ଛେତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟେର୍ଦ୍ଦଣ୍ଡକଟିସ୍ତୁତକୌପୀନଂ ଶାତୀମେକାଂ କମଣ୍ଡଲୁଂ
 ପାଦାଦିମସ୍ତକପ୍ରମାଣମବ୍ରଣଂ ସମଂ ସୌମ୍ୟମକାକପୃଷ୍ଠଂ ସଲକ୍ଷଣଂ ବୈଶବଂ
 ଦଣ୍ଡମେକମାତମନପୂର୍ବକଂ ସଖା ମା ଗୋପାୟୈତଃ ସଖାୟୋଽସୀନ୍ନସ୍ୟ
 ବଜ୍ରୋଽସି ବାର୍ତ୍ତଘ୍ନଃ ଶର୍ମ ମେ ଭବ ଯସ୍ବାପଂ ତନ୍ନିବାରୟେତି ଦଣ୍ଡଂ ପରିଗ୍ରହେଦ୍ଭଗନ୍ନୀବନଂ
 ଜୀବନାଧାରଭୂତଂ ମା ତେ ମା ମନ୍ଥୟସ୍ବ ସର୍ବଦା ସର୍ବସୌମ୍ୟେତି ପ୍ରଣବପୂର୍ବକଂ କମଣ୍ଡଲୁଂ
 ପରିଗୃହ୍ୟ କୌପୀନାଧାରଂ କଟିସ୍ତୁତମୋମିତି ଗୁହ୍ୟାଚ୍ଛାଦକଂ କୌପୀନମୋମିତି
 ଶୀତବାତୋଷ୍ଠତ୍ରାଣକରଂ ଦେହୈକରକ୍ଷଣମୋମିତି
 କଟିସ୍ତୁତକୌପୀନବସ୍ତ୍ରମାତମନପୂର୍ବକଂ ଯୋଗପଟ୍ଟାଭିଷିକ୍ତୋ ଭୂତ୍ବା କୃତାର୍ଥୋଽହମିତି
 ମତ୍ତ୍ବା ସ୍ବାଶ୍ରମାଚାରପରୋ ଭବେଦିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୩୮ ॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁତତୁର୍ଥୋପଦେଶଃ ॥ ୪॥

|| ପଞ୍ଚମୋପଦେଶଃ ||

ଅଥ ହୈନଂ ପିତାମହଂ ନାରଦଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଭଗବନ୍ ସର୍ବକର୍ମନିବର୍ତକଃ
ସଂନ୍ୟାସ ଇତି ଦ୍ଵୟୈବୋକ୍ତଃ ପୁନଃ ସ୍ଵାଶ୍ରମାଚାରପରୋ ଭବେଦିତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
ତତଃ ପିତାମହ ଉବାଚ ।

ଶରୀରସ୍ୟ ଦେହିନୋ ଜାଗ୍ରସ୍ମୁପ୍ନସ୍ମୁତିତୁରୀୟାବସ୍ଥାଃ ସନ୍ତି ତଦଧୀନାଃ
କର୍ମଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟପ୍ରବର୍ତକାଃ ପୁରୁଷା ଜନ୍ତବସ୍ତଦନୁକୂଳାଚାରାଃ ସନ୍ତି
ତଥୈବ ଚେଦ୍-ଭଗବନ୍ ସଂନ୍ୟାସାଃ କତିଭେଦାସ୍ତଦନୁଷ୍ଠାନଭେଦାଃ
କୀଦୃଶାସ୍ତତ୍ତୋଽସ୍ଥାକଂ ବକ୍ତୁମର୍ହସୀତି ।

ତଥେତ୍ୟଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟ ତୁ ପିତାମହେନ ସଂନ୍ୟାସଭେଦୈରାଚାରଭେଦଃ
କଥମିତି ଚେତ୍ତତ୍ତତ୍ତ୍ଵେକ ଏବ ସଂନ୍ୟାସଃ ଅଜ୍ଞାନେନାଶକ୍ତିବଶାନ୍ନର୍ମଲୋପଶ୍ଚ
ତ୍ରେବିଧ୍ୟମେତ୍ୟ ବୈରାଗ୍ୟସଂନ୍ୟାସୋ ଜ୍ଞାନସଂନ୍ୟାସୋ ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟସଂନ୍ୟାସଃ
କର୍ମସଂନ୍ୟାସଶ୍ଚେତି ଚାତୁର୍ବିଧ୍ୟମୁପାଗତସ୍ତଦ୍ୟଥେତି ଦୁଷ୍ଟମଦନାଭାବାଜ୍ଞେତି
ବିଷୟବୈତୃଷ୍ଣ୍ୟମେତ୍ୟ ପ୍ରାକ୍ପୁଣ୍ୟକର୍ମବଶାନ୍ନସଂନ୍ୟାସଃ ସ ବୈରାଗ୍ୟସଂନ୍ୟାସୀ
ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନାପ୍ତାପପୁଣ୍ୟଲୋକାନୁଭବଶ୍ରବଣାତ୍-ପ୍ରପଞ୍ଚୋପରତଃ
କ୍ରୋଧେର୍ଷ୍ୟାସ୍ତ୍ୟୁହଂକାରାଭିମାନାତ୍ତୁଳ୍ୟସର୍ବସଂସାରଂ ନିର୍ବୃତ୍ୟ
ଦାରେଷଶାଧନେଷଶାଲୋକେଷଶାତ୍ତୁଳ୍ୟଦେହବାସନାଂ ଶାସ୍ତ୍ରବାସନାଂ
ଲୋକବାସନାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ଵା ବମନାନୁମିବ ପ୍ରକୃତୀୟଂ ସର୍ବମିଦଂ ହେୟଂ ମତ୍ତ୍ଵା
ସାଧନଚତୁଷ୍ଟୟସଂପନ୍ନୋ ଯଃ ସଂନ୍ୟସତି ସ ଏବ ଜ୍ଞାନସଂନ୍ୟାସୀ ।
କ୍ରମେଣ ସର୍ବମଭ୍ୟସ୍ୟ ସର୍ବମନୁଭୂୟ ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ସ୍ଵରୂପାନୁସଂଧାନେନ
ଦେହମାତ୍ରାବଶିଷ୍ଟଃ ସଂନ୍ୟସ୍ୟ ଜାତରୂପଧରୋ ଭବତି ସ ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟସଂନ୍ୟାସୀ ।
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ସମାପ୍ୟ ଗୃହୀ ଭୂତ୍ଵା ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମମେତ୍ୟ
ବୈରାଗ୍ୟଭାବେଽପ୍ୟାଶ୍ରମକ୍ରମାନୁସାରେଣ ଯଃ ସଂନ୍ୟସ୍ୟତି ସ କର୍ମସଂନ୍ୟାସୀ ।
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ସଂନ୍ୟସ୍ୟ ସଂନ୍ୟାସାତ୍ଜାତରୂପଧରୋ ବୈରାଗ୍ୟସଂନ୍ୟାସୀ ।
ବିଦ୍ଵସ୍ତ୍ରାନ୍ୟାସୀ ଜ୍ଞାନସଂନ୍ୟାସୀ ବିବିଦିଷାସଂନ୍ୟାସୀ କର୍ମସଂନ୍ୟାସୀ ।

କର୍ମସଂନ୍ୟାସୋଽପି ଦ୍ଵିବିଧଃ ନିମିତ୍ତସଂନ୍ୟାସୋଽନିମିତ୍ତସଂନ୍ୟାସଶ୍ଚେତି ।
 ନିମିତ୍ତସ୍ଵାତ୍ମରଃ । ଅନିମିତ୍ତଃ କ୍ରମସଂନ୍ୟାସଃ ।
 ଆତ୍ମରଃ ସର୍ବକର୍ମଲୋପଃ ପ୍ରାଣସ୍ୟୋକ୍ରମଶକାଲସଂନ୍ୟାସଃ ସନିମିତ୍ତସଂନ୍ୟାସଃ ।
 ଦୃଢାଙ୍ଗୋ ଭୂତ୍ଵା ସର୍ବଂ କୃତକଂ ନଶ୍ଵରମିତି ଦେହାଦିକଂ ସର୍ବଂ ହେୟଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ।
 ହଂସଃ ଶୁଚିଷଦ୍ଵସ୍ତୁରନ୍ତରିକ୍ଷସଜ୍ଞୋତା ବେଦିଷଦତିଥିର୍ଭୁରୋଶସତ୍ ।
 ନୃଷଦ୍ଵରସଦୃତସଦ୍ଘ୍ୟୋମସଦବ୍-ଜା ଗୋଜା ଋତଜା ଅଦ୍ରିଜା ଋତଂ ବୃହତ୍ ।
 ବ୍ରହ୍ମବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ସର୍ବଂ ନଶ୍ଵରମିତି ନିଶ୍ଚିତ୍ୟାଥୋ କ୍ରମେଣ ଯୁଃ ସଂନ୍ୟସ୍ୟତି
 ସ ସଂନ୍ୟାସୋଽନିମିତ୍ତସଂନ୍ୟାସଃ । ସଂନ୍ୟାସଃ ଷଡ୍ଭିଧୋ ଭବତି ।
 କୁଟୀରକୋ ବହୁଦକୋ ହଂସଃ ପରମହଂସଃ ତୁରୀୟାତୀତୋଽବଧୂତଶ୍ଚେତି ।
 କୁଟୀରକଃ ଶିଖାୟୁଜ୍ଞୋପବୀତୀ ଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଲୁଧରଃ କୌପୀନକନ୍ଥାଧରଃ
 ପିତୃମାତୃଗୁର୍ବାରାଧନପରଃ ପିଠରଖନିତ୍ରଶିକ୍ୟାଦିମନ୍ତ୍ରସାଧନପର
 ଏକତ୍ରାନ୍ନାଦନପରଃ ଶ୍ଵେତୋର୍ଧ୍ଵପୁଷ୍ପଧାରୀ ତ୍ରିଦଣ୍ଡଃ ।
 ବହୁଦକଃ ଶିଖାଦିକନ୍ଥାଧରସ୍ତ୍ରିପୁଷ୍ପଧାରୀ କୁଟୀରକବସ୍ତ୍ରର୍ବସମୋ
 ମଧୁକରବୃତ୍ତ୍ୟାଷ୍ଟକବଲାଶୀ ହଂସୋ ଜଟାଧାରୀ ତ୍ରିପୁଷ୍ପୋର୍ଧ୍ଵପୁଷ୍ପଧାରୀ
 ଅସଂକ୍ଳୃପ୍ତମାଧୁକରାନ୍ନାଶୀ କୌପୀନଖଣ୍ଡତୁଣ୍ଡଧାରୀ ।
 ପରମହଂସଃ ଶିଖାୟୁଜ୍ଞୋପବୀତରହିତଃ ପଞ୍ଚିଗୃହେଷ୍ଠେକରାତ୍ରାନ୍ନାଦନପରଃ
 କରପାତ୍ରୀ ଏକକୌପୀନଧାରୀ ଶାଟୀମେକାମେକଂ ବୈଶବଂ
 ଦଣ୍ଡମେକଶାଟୀଧରୋ ବା ଭସ୍ମୋଞ୍ଜୁଲନପରଃ ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ ।
 ତୁରୀୟାତୀତୋ ଗୋମୁଖଃ ଫଳାହାରୀ ।
 ଅନ୍ନାହାରୀ ଚେଦ୍-ଗୃହତ୍ରୟେ ଦେହମାତ୍ରାବଶିଷ୍ଟୋ ଦିଗମ୍ବରଃ କୁଶପବଳ୍ଲରୀରବୃତ୍ତିକଃ ।
 ଅବଧୂତସ୍ତୁନିୟମୋଽଭିଶସ୍ତପତିତବର୍ଜନପୂର୍ବକଂ
 ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣେଷ୍ଠଜଗରବୃତ୍ତ୍ୟାହାରପରଃ ସ୍ଵରୂପାନୁସନ୍ଧାନପରଃ ।

ଆତୁରୋ ଜୀବତି ଚେକ୍ରମସଂନ୍ୟାସଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ କୁଟୀଚକବହୁଦକହଂସାନାଂ
 ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମାଦିତୁରୀୟାଶ୍ରମବତ୍ କୁଟୀଚକାଦୀନାଂ ସଂନ୍ୟାସବିଧିଃ ।
 ପରମହଂସାଦିତ୍ରୟାଣାଂ ନ କଟୀସୂତ୍ରଂ ନ କୌପୀନଂ ନ ବସ୍ତ୍ରଂ ନ କମଣ୍ଡଲୁର୍ନ ଦଣ୍ଡଃ ।
 ସାର୍ବବର୍ଣ୍ଣେକଭୈକ୍ଷାଚନପରତ୍ତ୍ୱଂ ଜାତରୂପଧରତ୍ତ୍ୱଂ ବିଧିଃ ।
 ସଂନ୍ୟାସକାଲେଫ୍ୟଲଂବୁଦ୍ଧିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମଧୀତ୍ୟ ତଦନନ୍ତରଂ କଟୀସୂତ୍ରଂ କୌପୀନଂ
 ଦଣ୍ଡଂ ବସ୍ତ୍ରଂ କମଣ୍ଡଲୁଂ ସର୍ବମପ୍ୟୁ ବିସୃଜ୍ୟାଥ ଜାତରୂପଧରଶ୍ଚରେନ୍ନ
 କହ୍ନାବେଶୋ ନାଧ୍ୟେତବ୍ୟୋ ନ ଶ୍ରୋତବ୍ୟମନ୍ୟକ୍ରିଚିତ୍-ପ୍ରଣବାଦନ୍ୟଂ
 ନ ତର୍କଂ ପଠେନ୍ନ ଶବ୍ଦମପି ବୃହଜ୍ଜ୍ଵାଳାଧ୍ୟାପୟେନ୍ନ ମହଦ୍ଭାତୋବିଗ୍ନାପନଂ
 ଗିରା ପାଶ୍ୟାଦିନା ସଂଭାଷଣଂ ନାନ୍ୟସ୍ଥାଦ୍ୱା ବିଶେଷେଣ ନ ଶୁଦ୍ରସ୍ତ୍ରୀପତିତୋଦକ୍ୟା
 ସଂଭାଷଣଂ ନ ଯତେର୍ଦେବପୂଜା ନୋସ୍ତବଦର୍ଶନଂ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାବୃତ୍ତିଃ ।
 ପୁନର୍ଯତିବିଶେଷଃ ।
 କୁଟୀଚକସୈକତ୍ର ଭିକ୍ଷା ବହୁଦକସ୍ୟାସଂକ୍ଳୃପ୍ତଂ ମାଧୁକରଂ ହଂସସ୍ୟାଷ୍ଟଗୃହେଷ୍ଠକବଲଂ
 ପରମହଂସସ୍ୟ ପଞ୍ଚଗୃହେଷ୍ଠ କରପାତ୍ରଂ ଫଳାହାରୋ ଗୋମୁଖଂ
 ତୁରୀୟାତୀତସ୍ୟାବଧୂତସ୍ୟାଜଗରବୃତ୍ତିଃ ସାର୍ବବର୍ଣ୍ଣକେଷୁ ଯତିର୍ନୈକରାତ୍ରଂ
 ବସେନ୍ନ କସ୍ୟାପି ନମେତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋର୍ନ ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋ ଯୋ ନ ସ୍ୱରୂପଜଃ ।
 ସ ଜ୍ୟେଷ୍ଠୋଽପି କନିଷ୍ଠୋ ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ନଦ୍ୟୁତ୍ତରଣଂ ନ କୁର୍ଯ୍ୟନ୍ନ ବୃକ୍ଷମାରୋହେନ୍ନ
 ଯାନାଦିରୂଢୋ ନ କ୍ରୟବିକ୍ରୟପରୋ ନ କିଂଚିଦ୍ୱିନିମୟପରୋ ନ ଦାମ୍ଭିକୋ
 ନାନୃତବାଦୀ ନ ଯତେଃ କିଂଚିହ୍ନର୍ତବ୍ୟମସ୍ତ୍ୟସ୍ତ୍ରି ତେହ୍ରାଂକର୍ଯ୍ୟମ୍ ।
 ତସ୍ମାନ୍ନନନାଦୌ ସଂନ୍ୟାସିନାମଧିକାରଃ ।
 ଆତୁରକୁଟୀଚକୟୋର୍ଭୁଲୋକୋ ବହୁଦକସ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକୋ ହଂସସ୍ୟ
 ତପୋଲୋକଃ ପରମହଂସସ୍ୟ ସତ୍ୟଲୋକସ୍ଥୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋଃ ସ୍ୱାତ୍ମନ୍ୟେବ
 କୈବଲ୍ୟଂ ସ୍ୱରୂପାନୁସନ୍ଧାନେନ ଭ୍ରମରକୀଟନ୍ୟାୟବତ୍ ।
 ଯଃ ଯଃ ବାପି ସ୍ମରନ୍ଭାବଂ ତ୍ୟଜତ୍ୟନ୍ତେ କଲେବରମ୍ ।
 ତଂ ତମେବ ସମାପ୍ନୋତି ନାନ୍ୟଥା ଶୁତିଶାସନମ୍ ।

ତଦେବଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସ୍ୱରୂପାନୁସଂଧାନଂ ବିନାନ୍ୟଥାଚାରପରେ ।
 ନ ଭବେଦ୍ୱଦାଚାରବଶାତ୍ତଲ୍ଲୋକପ୍ରାପ୍ତିର୍ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟସଂପନ୍ନସ୍ୟ ।
 ସ୍ୱସ୍ତିନ୍ନେବ ମୁକ୍ତିରିତି ନ ସର୍ବତ୍ରାଚାରପ୍ରସକ୍ତିସ୍ତଦାଚାରଃ ।
 ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିଷ୍ଟେକଶରୀରସ୍ୟ ଜାଗ୍ରଜ୍ଞାଲେ ବିଶ୍ୱଃ ସ୍ୱପ୍ନକାଲେ ତୈଜସଃ
 ସୁଷୁପ୍ତିକାଲେ ପ୍ରାଜ୍ଞଃ ଅବସ୍ଥାଭେଦାଦବସ୍ଥେଶ୍ୱରଭେଦଃ କାର୍ଯ୍ୟଭେଦାହାରଶଭେଦସ୍ତାସୁ
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକାରଣାନାଂ ବାହ୍ୟବୃତ୍ତୟୋଃତ୍ତର୍ବୃତ୍ତୟସ୍ତେଷାମୁପାଦାନକାରଣମ୍ ।
 ବୃତ୍ତୟଶ୍ଚତ୍ୱାରଃ ମନୋବୁଦ୍ଧିରହଂକାରଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚେତି ।
 ତତ୍ତଦ୍ୱୃତ୍ତିବ୍ୟାପାରଭେଦେନ ପୃଥଗାଚାରଭେଦଃ ।
 ନେତ୍ରସ୍ଥଂ ଜାଗରିତଂ ବିଦ୍ୟାହ୍ମଣେ ସ୍ୱପ୍ନଂ ସମାବିଶତ୍ ।
 ସୁଷୁପ୍ତଂ ହୃଦୟସ୍ଥଂ ତୁ ତୁରୀୟଂ ମୂର୍ତ୍ତି ସଂସ୍ଥିତମ୍ ।
 ତୁରୀୟମକ୍ଷରମିତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଜାଗରିତେ ସୁଷୁପ୍ତ୍ୟବସ୍ଥାପନ୍ନ ଇବ ଯଦ୍ୟଚ୍ଛୃତଂ ଯଦ୍ୟଦୃଷ୍ଟଂ
 ତତ୍ତତ୍ସର୍ବମବିଜ୍ଞାତମିବ ଯେ ବସେତ୍ତସ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାୟାମପି ତାଦୃଗବସ୍ଥା ଭବତି ।
 ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ ଇତି ବଦନ୍ତି । ସର୍ବଶୂନ୍ୟାର୍ଥପ୍ରତିପାଦନମପି ତସ୍ୟୈବ ମୁକ୍ତିରିତି ।
 ଭିକ୍ଷୁର୍ନୈହିକାମୁଷ୍ଟିକାପେକ୍ଷଃ । ଯଦ୍ୟପେକ୍ଷାସ୍ତି ତଦନୁରୂପୋ ଭବତି ।
 ସ୍ୱରୂପାନୁସନ୍ଧାନବ୍ୟତିରିକ୍ତାନ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରାଭ୍ୟାସୈରୁଷ୍ଟାକୁଞ୍ଜମଭାରବଦ୍ୱ୍ୟର୍ଥୋ
 ନ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରବୃତ୍ତିର୍ନ ସାଙ୍ଖ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରାଭ୍ୟାସୋ ନ ମନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ରବ୍ୟାପାରଃ ।
 ଇତରଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରବୃତ୍ତିର୍ଯତେରସ୍ତି ଚେଚ୍ଛବାଲଂକାରବର୍ଜନକାରବଦତିବିଦୂରକର୍ମାଚାରବିଦ୍ୟାଦୂରୋ
 ନ ପ୍ରଣବକୀର୍ତ୍ତନପରୋ ଯଦ୍ୟହ୍ନର୍ମ କରୋତି ତତ୍ତତ୍ଫଳମନୁଭବତି ଏରଶ୍ଚତୈଲଫେନବଦତଃ
 ସର୍ବଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ତତ୍-ପ୍ରସକ୍ତଂ ମନୋଦଣ୍ଡଂ କରପାତ୍ରଂ ଦିଗମ୍ବରଂ ହୃଷ୍ଟା ପରିବ୍ରଜେଦ୍-ଭିକ୍ଷୁଃ ।
 ବାଲୋନ୍ମୁଖପିଶାତବନ୍ଧୁରଣଂ ଜୀବିତଂ ବା ନ କାତ୍-କ୍ଷେତ
 କାଳମେବ ପ୍ରତୀକ୍ଷେତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଭୃତକନ୍ୟାୟେନ ପରିବ୍ରାଜିତି ।
 ତିତିକ୍ଷାଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟଶମାଦିଗୁଣବର୍ଜିତଃ ।
 ଭିକ୍ଷାମାତ୍ରେଣ ଜୀବି ସ୍ୟାନ୍ନ ଯତିର୍ଯତିବୃତ୍ତିଃ ॥ ୧ ॥

ନ ଦଣ୍ଡଧାରଣେନ ନ ମୁଣ୍ଡନେନ ନ ବେଷେଣ ନ ଦମ୍ଭାଚାରେଣ ମୁକ୍ତିଃ ।
ଜ୍ଞାନଦଣ୍ଡୋ ଧୃତୋ ଯେନ ଏକଦଣ୍ଡଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ ।
କାଷ୍ଠଦଣ୍ଡୋ ଧୃତୋ ଯେନ ସର୍ବାଣି ଜ୍ଞାନବର୍ଜିତଃ ।
ସ ଯାତି ନରକାଘୋରାନୁହାରୌରବସଂଜ୍ଞିତାନ୍ ॥ ୨ ॥

ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସୁକରୀବିଷ୍ଣୁସମା ଗୀତା ମହର୍ଷିଭିଃ ।
ତସ୍ମାଦେନାଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ କୀଟବପୁର୍ଯ୍ୟଚେଦ୍ୟତିଃ ॥ ୩ ॥

ଅୟାଚିତଂ ଯଥାଲାଭଂ ଭୋଜନାଛାଦନଂ ଭବେତ୍ ।
ପରେଚ୍ଛୟା ଚ ଦିଗ୍ଘାସାଃ ସ୍ନାନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାପରେଚ୍ଛୟା ॥ ୪ ॥

ସ୍ୱପ୍ନେଽପି ଯୋ ହି ଯୁକ୍ତଃ ସ୍ୟାଞ୍ଜାଗ୍ରତୀବ ବିଶେଷତଃ ।
ଇଦୃକ୍-ଚେଷ୍ଟଃ ସ୍ମୃତଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ବରିଷ୍ଠୋ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନାମ୍ ॥ ୫ ॥

ଅଲାଭେ ନ ବିଷାଦୀ ସ୍ୟାଲ୍ଲାଭେ ଚୈବ ନ ହର୍ଷୟେତ୍ ।
ପ୍ରାଣୟାତ୍ରିକମାତ୍ରଃ ସ୍ୟାନ୍ନାତ୍ରାସଙ୍ଗାଦ୍ବିନିର୍ଗତଃ ॥ ୬ ॥

ଅଭିପୂଜିତଲାଭାଂଶୁ ଜୁଗୁପ୍ସେତୈବ ସର୍ବଶଃ ।
ଅଭିପୂଜିତଲାଭୈସ୍ତୁ ଯତିର୍ମୁକ୍ତୋଽପି ବଧ୍ୟତେ ॥ ୭ ॥

ପ୍ରାଣୟାତ୍ରାନିମିତ୍ତଂ ଚ ବ୍ୟଙ୍ଗାରେ ଭୁକ୍ତବଢ୍ଢନେ ।
କାଲେ ପ୍ରଶସ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ଭିକ୍ଷାର୍ଥଂ ପର୍ଯ୍ୟଟେଦ୍-ଗୃହାନ୍ ॥ ୮ ॥

ପାଣିପାତ୍ରଶ୍ଚରନ୍ୟୋଗୀ ନାସକୃଦ୍-ଭୈକ୍ଷମାତରେତ୍ ।
ତିଷ୍ଠନ୍-ଭୁଞ୍ଜ୍ୟାନ୍ନରନ୍-ଭୁଞ୍ଜ୍ୟାନ୍ନଧ୍ୟୋନାତମନଂ ତଥା ॥ ୯ ॥

ଅବିବକୃତମର୍ଯ୍ୟଦା ଭବନ୍ତି ବିଶାଦାଶୟାଃ ।
ନିୟତିଂ ନ ବିମୁଞ୍ଚନ୍ତି ମହାନ୍ତୋ ଭାସ୍କରା ଇବ ॥ ୧୦ ॥

ଆସ୍ୟେନ ତୁ ଯଦାହାରଂ ଗୋବନ୍ଧୁଗୟାମ୍ ସୁନିଃ ।
ତଦା ସମଃ ସ୍ୟାସୁର୍ବେଷୁ ସୋଽମୃତତ୍ୱାୟ କଲ୍ମଷେ ॥ ୧୧ ॥

ଅନିନ୍ଦ୍ୟଂ ବୈ ବ୍ରଜଢ୍ଢେହଂ ନିନ୍ଦ୍ୟଂ ଗେହଂ ତୁ ବର୍ଜୟେତ୍ ।
ଅନାବୃତେ ବିଶେଦ୍ଧାରି ଗେହେ ନୈବାବୃତେ ବ୍ରଜେତ୍ ॥ ୧୨ ॥

ପାଂସୁନା ଚ ପ୍ରତିଛନ୍ନଶୂନ୍ୟାଗାରପ୍ରତିଶ୍ରୟଃ ।
ବୃକ୍ଷମୂଲନିକେତୋ ବା ତ୍ୟକ୍ତସର୍ବପ୍ରିୟାପ୍ରିୟଃ ॥ ୧୩ ॥

ୟତ୍ରାସ୍ତମିତଶାୟୀ ସ୍ୟାନ୍ନିରଗ୍ନିରନିକେତନଃ ।
ୟଥାଲଘ୍ଵୋପଜୀବୀ ସ୍ୟାନ୍ନୁନିର୍ଦାନ୍ତୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ॥ ୧୪ ॥

ନିଷ୍ପ୍ରମ୍ୟ ବନମାସ୍ତାୟ ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
କାଲକାତ୍-କ୍ଷୀ ଚରନ୍ନେବ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଲ୍ମଷେ ॥ ୧୫ ॥

ଅଭୟଂ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟା ଦତ୍ତା ଚରତି ଯୋ ସୁନିଃ ।
ନ ତସ୍ୟ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟା ଭୟମୁପଦ୍ୟତେ କ୍ୱଚିତ୍ ॥ ୧୬ ॥

ନିର୍ମାନଶ୍ଚାନହଂକାରୋ ନିର୍ଦ୍ଦୟଶ୍ଚିନ୍ତନଂ ଶୟଃ ।
ନୈବ କ୍ଳାଧ୍ୟାତି ନ ଦ୍ଵେଷ୍ଟି ନାନୃତଂ ଭାଷତେ ଗିରା ॥ ୧୭ ॥

ପୁଣ୍ୟାୟତନଚାରୀ ଚ ଭୂତାନାମବିହିଂସକଃ ।
କାଲେ ପ୍ରାପ୍ତେ ଭବଦ୍-ଭୈଷଂ କଲ୍ମ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟସେ ॥ ୧୮ ॥

ବାନପ୍ରସ୍ଥଗୃହସ୍ଥାଭ୍ୟାଂ ନ ସଂସୃଜ୍ୟେତ କର୍ତ୍ତ୍ତିତ୍ ।
ଅଜ୍ଞାତଚର୍ଯ୍ୟାଂ ଲିଘ୍ଵେତ ନ ଚୈନଂ ହର୍ଷ ଆବିଶେତ୍ ॥ ୧୯ ॥

ଅଧ୍ୱା ସୂର୍ଯ୍ୟେଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଃ କୀଟବଦ୍ୱିତରେନ୍ନହୀମ୍ ।
ଆଶୀର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତାନି କର୍ମାଣି ହିଂସାୟୁକ୍ତାନି ଯାନି ଚ ॥ ୨୦ ॥

ଲୋକସଂଗ୍ରହୟୁକ୍ତାନି ନୈବ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ କାରୟେତ୍ ।
ନାସଚ୍ଛାତ୍ରେଷୁ ସଞ୍ଜେତ ନୋପଜୀବେତ ଜୀବିକାମ୍ ।
ଅତିବାଦାଂସ୍ତ୍ୟଜେଉର୍କାନପକ୍ଷଂ କଂଚନ ନାଶ୍ରୟେତ୍ ॥ ୨୧ ॥

ନ ଶିଷ୍ୟାନନ୍ନୁବଧ୍ନାତ ଗ୍ରହାନ୍ନୈବାଭ୍ୟସେଦ୍ୱହୁନ୍ ।
ନ ବ୍ୟାଖ୍ୟାମୁପୟୁଜ୍ଞାତ ନାରମ୍ଭାନାରତେହ୍ନୁଚିତ୍ ॥ ୨୨ ॥

ଅବ୍ୟକ୍ତଲିଙ୍ଗୋଽବ୍ୟକ୍ତାର୍ଥୋ ମୁନିରୁନ୍ନୁଭବାଲବତ୍ ।
କବିର୍ମୁକବଦାତ୍ମାନଂ ତଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ଦର୍ଶୟେନ୍ନୃଣାମ୍ ॥ ୨୩ ॥

ନ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ ବଦେହିଂଚିନ୍ ଧ୍ୟାୟେନ୍ନାଧ୍ୟସାଧୁ ବା ।
ଆତ୍ମାରାମୋଽନୟା ବୃତ୍ତ୍ୟା ବିଚରେଦ୍ଭୂତବନ୍ଧୁନିଃ ॥ ୨୪ ॥

ଏକଶ୍ଚରେନ୍ନହୀମେତାଂ ନିଃସଙ୍ଗଃ ସଂୟତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ଆତ୍ମକ୍ରୀତ ଆତ୍ମରତିରାତ୍ମବାନ୍ସମଦର୍ଶନଃ ॥ ୨୫ ॥

ବୁଧୋ ବାଲକବକ୍ରୀତେହ୍ନୁଶଲୋ ଜତବଜରେତ୍ ।
ବଦେଦୁନ୍ନୁଭବଦ୍ୱିଦ୍ୱାନ୍ ଗୋଚର୍ଯ୍ୟାଂ ନୈଗମଶ୍ଚରେତ୍ ॥ ୨୬ ॥

କ୍ଷିପ୍ରୋଽବମାନିତୋଽସଦ୍-ଭିଃ ପ୍ରଲଘ୍ୱୋଽସ୍ତୁୟିତୋଽପି ବା ।
ତାତିତଃ ସଂନିରୁଦ୍ଧୋ ବା ବୃତ୍ତ୍ୟା ବା ପରିହାପିତଃ ॥ ୨୭ ॥

ବିଷ୍ଣୁତୋ ମୁଦ୍ରିତୋ ବାଜ୍ଞୈର୍ବହୁଧୈବଂ ପ୍ରକଳ୍ପିତଃ ।
ଶ୍ରେୟସ୍କାମଃ କୃଚ୍ଛଗତ ଆତ୍ମନାତ୍ମାନମୁଦରେତ୍ ॥ ୨୮ ॥

ସଂମାନନଂ ପରାଂ ହାନିଂ ଯୋଗର୍ହେଃ କୁରୁତେ ଯୁତଃ ।
ଜନେନାବମତୋ ଯୋଗୀ ଯୋଗସିଦ୍ଧିଂ ଚ ବିନତି ॥ ୨୯ ॥

ତଥା ଚରେତ ବୈ ଯୋଗୀ ସତାଂ ଧର୍ମମଦୃଷୟନ୍ ।
ଜନା ଯଥାବମନେଃରନ୍-ଗଚ୍ଛେୟୁର୍ନୈବ ସଙ୍ଗତିମ୍ ॥ ୩୦ ॥

ଜରାୟୁଜାଣ୍ଡଜାଦୀନାଂ ବାଙ୍ମନଃକାୟକର୍ମଭିଃ ।
ୟୁକ୍ତଃ କୁର୍ବୀତ ନ ଦ୍ରୋହଂ ସର୍ବସଙ୍ଗାଂଶ୍ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ ॥ ୩୧ ॥

କାମକ୍ରୋଧୌ ତଥା ଦର୍ପଲୋଭମୋହାଦୟଶ୍ଚ ଯେ ।
ତାଂସ୍ତୁ ଦୋଷାନ୍ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ପରିବ୍ରାତ୍ ଭୟବର୍ଜିତଃ ॥ ୩୨ ॥

ଭୈକ୍ଷାଗନଂ ଚ ମୌନିତ୍ବଂ ତପୋ ଧ୍ୟାନଂ ବିଶେଷତଃ ।
ସମ୍ୟଗ୍ଜ୍ଞାନଂ ଚ ବୈରାଗ୍ୟଂ ଧର୍ମୋଽୟଂ ଭିକ୍ଷୁକେ ମତଃ ॥ ୩୩ ॥

କାଷାୟବାସାଃ ସତତଂ ଧ୍ୟାନଯୋଗପରାୟଣଃ ।
ଗ୍ରାମାନ୍ତେ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ବା ବସେଦେବାଲୟେଽପି ବା ॥ ୩୪ ॥

ଭୈକ୍ଷେଣ ବର୍ତ୍ତୟେନ୍ନିତ୍ୟଂ ନୈକାନ୍ନାଶୀ ଭବେନ୍ନୁଚିତ୍ ।
ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧିର୍ଭବେଦ୍ୟାବତ୍ତାବନ୍ନିତ୍ୟଂ ଚରେୟୁଧୀଃ ॥ ୩୫ ॥

ତତଃ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧାତ୍ମା ସଂଚରେଦ୍ୟତ୍ର କୁତ୍ରଚିତ୍ ।
ବହିରନ୍ତଶ୍ଚ ସର୍ବତ୍ର ସଂପଶ୍ୟନ୍ତି ଜନାର୍ଦ୍ଦନମ୍ ॥ ୩୬ ॥

ସର୍ବତ୍ର ବିଚରେନ୍ନୌନୀ ବାୟୁବଦ୍ଧୀତକଲ୍ଲସଃ ।
ସମଦୁଃଖସୁଖଃ କ୍ଷାନ୍ତୋ ହସ୍ତପ୍ରାପ୍ତଂ ଚ ଭକ୍ଷୟେତ୍ ॥ ୩୭ ॥

ନିର୍ବିରେଶ ସମଂ ପଶ୍ୟନ୍ତିଜଗୋଃଶ୍ଚମୃଗାଦିଷୁ ।
ଭାବୟନ୍ତୁନସା ବିଷ୍ଣୁଂ ପରମାତ୍ମାନମୀଶ୍ବରମ୍ ॥ ୩୮ ॥

ଚିନ୍ମୟଂ ପରମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମୈବାହମିତି ସ୍ମରନ୍ ।
ଜ୍ଞାତ୍ୱୈବଂ ମନୋଦଣ୍ଡଂ ଧୃତ୍ୱା ଆଶାନିବୃତ୍ତୋ ଭୃତ୍ୱା ଆଶାମୁରଧରୋ ଭୃତ୍ୱା
ସର୍ବଦା ମନୋବାକ୍ସାୟକର୍ମଭିଃ ସର୍ବସଂସାରମୁସ୍ତୃଜ୍ୟ ପ୍ରପଞ୍ଚାବାତ୍-ମୁଖଃ
ସ୍ୱରୂପାନୁସନ୍ଧାନେନ ଭ୍ରମରକୀଟନ୍ୟାୟେନ ମୁକ୍ତୋ ଭବତୀତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୩୯ ॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁପଞ୍ଚମୋପଦେଶଃ ॥ ୫ ॥

|| ଷଷ୍ଠୋପଦେଶଃ ||

ଅଥ ନାରଦଃ ପିତାମହମୁବାଚ ||

ଭଗବନ୍ ତଦଭ୍ୟାସବଶାତ୍ ଭ୍ରମକୀଟନ୍ୟାୟବତ୍ତଦଭ୍ୟାସଃ କଥମିତି ।

ତମାହ ପିତାମହଃ ।

ସତ୍ୟବାଗ୍ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ବିଶିଷ୍ଟଦେହାବଶିଷ୍ଟୋ ବସେତ୍ ।

ଜ୍ଞାନଂ ଶରୀରଂ ବୈରାଗ୍ୟଂ ଜୀବନଂ ବିଦ୍ଧି ଶାନ୍ତିଦାତ୍ରୀ ନେତ୍ରେ ମନୋ ମୁଖଂ ବୁଦ୍ଧିଃ କଲ୍ମା

ପଞ୍ଚବିଂଶତିତତ୍ତ୍ୱାନ୍ୟବୟା ଅବସ୍ଥା ପଞ୍ଚମହାଭୂତାନି କର୍ମ ଭକ୍ତିଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟଂ ଶାଶ୍ୱା

ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିତୁରୀୟାଶ୍ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକରଣାନି ପଙ୍କସ୍ତମ୍ଭାକାରାଣୀତି ।

ଏବମପି ନାବମତିପଙ୍କଂ କର୍ଣ୍ଣଧାର ଇବ ଯନ୍ତ୍ରେବ ଗଜଂ ସ୍ୱରୁଦ୍ଧ୍ୟା ବଶୀକୃତ୍ୟ ସ୍ୱବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ

ସର୍ବଂ କୃତକଂ ନଶ୍ୱରମିତି ମତ୍ତା ବିରକ୍ତଃ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବଦା ବ୍ରହ୍ମାହମିତି

ବ୍ୟବହରେନ୍ନାନ୍ୟକ୍ରିଂତିଦ୍ୱେଦିତବ୍ୟଂ ସ୍ୱବ୍ୟତିରେକେଶ ।

ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ବସେନ୍ନୃତକୃତ୍ୟୋ ଭବତି ।

ନ ନାହଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟବହରେହିଂତୁ ବ୍ରହ୍ମାହମସ୍ମୀତ୍ୟଜସ୍ରଂ ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିଷୁ ।

ତୁରୀୟାବସ୍ଥାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ତୁରୀୟାତୀତତ୍ତ୍ୱଂ ବ୍ରଜେଦିବା ଜାଗ୍ରନ୍ନକ୍ତଂ ସ୍ୱପ୍ନଂ ସୁଷୁପ୍ତମର୍ଧରାତ୍ରଂ

ଗତମିତ୍ୟେକାବସ୍ଥାୟାଂ ଚତସ୍ରୋଽବସ୍ଥାସ୍ତ୍ୱେକୈକକରଣାଧୀନାନାଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକରଣାନାଂ

ବ୍ୟାପାରଶ୍ଚକ୍ଷୁରାଦୀନାମ୍ ।

ଚକ୍ଷୁଷୋ ରୂପଗ୍ରହଣଂ ଶ୍ରୋତ୍ରୟୋଃ ଶବ୍ଦଗ୍ରହଣଂ ଜିହ୍ୱାୟା ରସାସ୍ୱାଦନଂ

ଦ୍ରାଶସ୍ୟ ଗନ୍ଧଗ୍ରହଣଂ ବଚସୋ ବାଗ୍ୟାପାରଃ ପାଣେରାଦାନଂ ପାଦୟୋଃ

ସଂଚାରଃ ପାୟୋରୁଚିର୍ଗ୍ଵ ଉପସ୍ଥସ୍ୟାନନ୍ଦଗ୍ରହଣଂ ହୃଦଃ ସ୍ପର୍ଶଗ୍ରହଣମ୍ ।

ତଦଧୀନା ଚ ବିଷୟଗ୍ରହଣବୁଦ୍ଧିଃ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟତି

ଚିତ୍ତେନ ଚେତୟତ୍ୟହଂକାରେଣାହଂକରୋତି ।

ବିସୃଜ୍ୟ ଜୀବ ଏତାନ୍ନେହାଭିମାନେନ ଜୀବୋ ଭବତି ।

ଗୃହାଭିମାନେନ ଗୃହସ୍ଥ ଇବ ଶରୀରେ ଜୀବଃ ସଂଚରତି ।

ପ୍ରାଗ୍-ଦଲେ ପୁଣ୍ୟାବୃତ୍ତିରାଗ୍ନେୟାଂ ନିଦ୍ରାଲସ୍ୟୋଂ ଦକ୍ଷିଣାୟାଂ
 କ୍ରୌର୍ଯ୍ୟବୁଦ୍ଧିର୍ନୈରୃତ୍ୟାଂ ପାପବୁଦ୍ଧିଃ ପଶ୍ଚିମେ କ୍ରୀଡାରତିର୍ବାୟାୟାଂ
 ଗମନେ ବୁଦ୍ଧିରୁତ୍ତରେ ଶାନ୍ତିରୀଶାନେଽଜ୍ଞାନଂ କର୍ଣ୍ଣକାୟାଂ ବୈରାଗ୍ୟାଂ
 କେସରେଷ୍ଠାତୁଚିତ୍ରା ଇତ୍ୟେବଂ ବକ୍ତ୍ରଂ ଜ୍ଞାତ୍ବା ଜୀବଦବସ୍ଥାଂ ପ୍ରଥମଂ ଜାଗ୍ରଦ୍ବିତୀୟଂ
 ସ୍ୱପ୍ନଂ ତୃତୀୟଂ ସୁଷୁପ୍ତଂ ଚତୁର୍ଥଂ ତୁରୀୟଂ ଚତୁର୍ଭିର୍ବିରହିତଂ ତୁରୀୟାତୀତମ୍ ।
 ବିଶ୍ୱତୈଜସପ୍ରାଜ୍ଞତତସ୍ତତ୍ତ୍ୱେଦୈରେକ ଏବ ଏକୋ ଦେବଃ
 ସାକ୍ଷୀ ନିର୍ଗୁଣଶ୍ଚ ତଦ୍ ବ୍ରହ୍ମାହମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।
 ନୋ ଚେଦ୍ଭାଗ୍ରଦବସ୍ଥାୟାଂ ଜାଗ୍ରଦାଦିତତସ୍ତୋଽବସ୍ଥାଃ ସ୍ୱପ୍ନେ
 ସ୍ୱପ୍ନାଦିତତସ୍ତୋଽବସ୍ଥାଃ ସୁଷୁପ୍ତେ ସୁଷୁପ୍ତାଦିତତସ୍ତୋଽବସ୍ଥାଃ
 ତୁରୀୟେ ତୁରୀୟାଦିତତସ୍ତୋଽବସ୍ଥାଃ ନ ତ୍ୱେବଂ ତୁରୀୟାତୀତସ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣସ୍ୟ ।
 ସ୍ଥୁଲସୂକ୍ଷ୍ମକାରଣରୂପୈର୍ବିଶ୍ୱତୈଜସପ୍ରାଜ୍ଞେଶ୍ୱରୈଃ ସର୍ବାବସ୍ଥାସୁ ସାକ୍ଷୀ ତ୍ୱେକ ଏବାବତିଷ୍ଠତେ ।
 ଉତ ତତସ୍ତୋ ଦ୍ରଷ୍ଟା ତତସ୍ତୋ ନ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଦ୍ରଷ୍ଟୃତ୍ୱାନ୍ନ ଦ୍ରଷ୍ଟୈବ
 କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଭୋକ୍ତୃତ୍ୱାହଂକାରାଦିଭିଃ ସ୍ୱଷ୍ଟୋ ଜୀବଃ ଜୀବେତରୋ ନ ସ୍ୱଷ୍ଟଃ ।
 ଜୀବୋଽପି ନ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଇତି ଚେନ୍ନ । ଜୀବାଭିମାନେନ କ୍ଷେତ୍ରାଭିମାନଃ ।
 ଶରୀରାଭିମାନେନ ଜୀବତ୍ତମ୍ । ଜୀବତ୍ତଂ ଘଟାକାଶମହାକାଶବଦ୍ବ୍ୟବଧାନେଽସ୍ତି ।
 ବ୍ୟବଧାନବଶାଦେବ ହଂସଃ ସୋଽହମିତି
 ମନ୍ତ୍ରେଶୋକ୍ଳାସନିଃଶ୍ୱାସବ୍ୟପଦେଶେନାନୁସନ୍ଧାନଂ କରୋତି ।
 ଏବଂ ବିଜ୍ଞାୟ ଶରୀରାଭିମାନଂ ତ୍ୟଜେନ୍ନ ଶରୀରାଭିମାନୀ ଭବତି ।
 ସ ଏବ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟତ୍ୟତେ ।
 ତ୍ୟକ୍ତସଙ୍ଗୋ ଜିତକ୍ରୋଧୋ ଲୟାହାରୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
 ପିଧାୟ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଦ୍ୱାରାଶି ମନୋ ଧ୍ୟାନେ ନିବେଶୟେତ୍ ॥ ୧ ॥

ଶୂନ୍ୟେଷ୍ଟେବାବକାଶେଷୁ ଗୁହାସୁ ଚ ବନେଷୁ ।
 ନିତ୍ୟୟୁକ୍ତଃ ସଦା ଯୋଗୀ ଧ୍ୟାନଂ ସମ୍ୟଗୁପକ୍ରମେତ୍ ॥ ୨ ॥

ଆତିଥ୍ୟଶ୍ରାଦ୍ଧୟଜ୍ଞେଷୁ ଦେବୟାତ୍ରୋତ୍ତରାବେଷୁ ଚ ।
ମହାଜନେଷୁ ସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥୀ ନ ଗଚ୍ଛେଦ୍ୟୋଗବିକ୍ରାନ୍ତିତ୍ ॥ ୩ ॥

ୟଥୈନମବମନ୍ୟନ୍ତେ ଜନାଃ ପରିଭବନ୍ତି ଚ ।
ତଥା ଯୁକ୍ତଶ୍ଚରେଦ୍ୟୋଗୀ ସତାଂ ବର୍ତ୍ତ୍ତ ନ ଦୂଷୟେତ୍ ॥ ୪ ॥

ବାଗ୍-ଦଣ୍ଡଃ କର୍ମଦଣ୍ଡଶ୍ଚ ମନୋଦଣ୍ଡଶ୍ଚ ତେ ତ୍ରୟଃ ।
ୟସ୍ୟୈତେ ନିୟତା ଦଣ୍ଡାଃ ସ ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀ ମହାୟତିଃ ॥ ୫ ॥

ବିଧୂମେ ଚ ପ୍ରଶାନ୍ତାଗ୍ନୌ ଯୁୟୁ ମାଧୁକରୀଂ ଚରେତ୍ ।
ଗୃହେ ଚ ବିପ୍ରମୁଖ୍ୟାନାଂ ଯୁତିଃ ସର୍ବୋତ୍ତମଃ ସ୍ମୃତଃ ॥ ୬ ॥

ଦଣ୍ଡଭିକ୍ଷାଂ ଚ ଯଃ କୁର୍ମ୍ୟାସ୍ତଥମେ ବ୍ୟସନଂ ବିନା ।
ୟସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟତି ନ ବୈରାଗ୍ୟଂ ଯାତି ନୀଚୟତିର୍ହ୍ନ ସଃ ॥ ୭ ॥

ୟସ୍ମିନ୍-ଗୃହେ ବିଶେଷେଣ ଲଭେଦ୍-ଭିକ୍ଷାଂ ଚ ବାସନାତ୍ ।
ତତ୍ର ନୋ ଯାତି ଯୋ ଭୂୟଃ ସ ଯତିର୍ନୈତରଃ ସ୍ମୃତଃ ॥ ୮ ॥

ୟଃ ଶରୀରେନ୍ଦ୍ରିୟାଦିଭ୍ୟୋ ବିହୀନଂ ସର୍ବସାକ୍ଷିଣମ୍ ।
ପାରମାର୍ଥକବିଜ୍ଞାନଂ ସୁଖାତ୍ମାନଂ ସ୍ୱୟଂପ୍ରଭମ୍ ॥ ୯ ॥

ପରତତ୍ତ୍ୱଂ ବିଜାନାତି ସୋଽତିବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମୀ ଭବେତ୍ ।
ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମାଦୟୋ ଦେହେ ମାୟୟା ପରିକଳ୍ପିତାଃ ॥ ୧୦ ॥

ନାତ୍ମନୋ ବୋଧରୂପସ୍ୟ ମମ ତେ ସନ୍ତି ସର୍ବଦା ।
ଇତି ଯୋ ବେଦ ବେଦାନ୍ତୈଃ ସୋଽତିବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମୀ ଭବେତ୍ ॥ ୧୧ ॥

ଯୁସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମାଚାରୋ ଗଲିତଃ ସ୍ବାତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶନାତ୍ ।
ସ ବର୍ଣ୍ଣାନାଶ୍ରମାନ୍ସର୍ବାନତୀତ୍ୟ ସ୍ବାତ୍ତ୍ୱନି ସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୨ ॥

ଯୋଃତୀତ୍ୟ ସ୍ବାଶ୍ରମାନ୍ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ତନ୍ୟେବ ସ୍ଥିତଃ ପୁମାନ୍ ।
ସୋଃତିବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମୀ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସର୍ବବେଦାର୍ଥବେଦିଭିଃ ॥ ୧୩ ॥

ତସ୍ମାଦନ୍ୟଗତା ବର୍ଣ୍ଣା ଆଶ୍ରମା ଅପି ନାରଦ ।
ଆତ୍ମନ୍ୟାରୋପିତାଃ ସର୍ବେ ଭ୍ରାତୃ୍ୟା ତେନାତ୍ମବେଦିନା ॥ ୧୪ ॥

ନ ବିଧିର୍ନିଷେଧଶ୍ଚ ନ ବର୍ଜ୍ୟାବର୍ଜ୍ୟକଲ୍ଲନା ।
ବ୍ରହ୍ମବିଜ୍ଞାନିନାମସ୍ତ୍ରୁ ତଥା ନାନ୍ୟକ ନାରଦ ॥ ୧୫ ॥

ବିରଜ୍ୟ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟ ଆ ବିରିଞ୍ଚିପଦାଦପି ।
ଘୃଣାଂ ବିପାଠ୍ୟ ସର୍ବସ୍ଥିନ୍ପୁତ୍ରମିତ୍ରାଦିକେଷ୍ୱପି ॥ ୧୬ ॥

ଶ୍ରଦ୍ଧାଲୁର୍ମୁକ୍ତିମାର୍ଗେଷୁ ବେଦାନ୍ତଜ୍ଞାନଲିପ୍ତୟା ।
ଉପାୟନକରୋ ଭୃତ୍ତା ଗୁରୁଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦଂ ବ୍ରଜେତ୍ ॥ ୧୭ ॥

ସେବାଭିଃ ପରିତୋଷ୍ୟେନଂ ଚିରକାଲଂ ସମାହିତଃ ।
ସଦା ବେଦାନ୍ତବାକ୍ୟାର୍ଥଂ ଶୁଶ୍ରୂୟାସୁସମାହିତଃ ॥ ୧୮ ॥

ନିର୍ମମୋ ନିରହଂକାରଃ ସର୍ବସଙ୍ଗବିବର୍ଜିତଃ ।
ସଦା ଶାନ୍ତ୍ୟାଦିଯୁକ୍ତଃ ସନ୍ନାତ୍ମନ୍ୟାତ୍ମାନମୀକ୍ଷତେ ॥ ୧୯ ॥

ସଂସାରଦୋଷଦୃଷ୍ଟ୍ୟେବ ବିରକ୍ତିର୍ଜାୟତେ ସଦା ।
ବିରକ୍ତସ୍ୟ ତୁ ସଂସାରାସ୍ରାନ୍ୟାସଃ ସ୍ୟାନ୍ନ ସଂଶୟଃ ॥ ୨୦ ॥

ମୁମୁକ୍ଷୁଃ ପରହଂସାଖ୍ୟଃ ସାକ୍ଷାନ୍ନୌକ୍ଷିକସାଧନମ୍ ।
ଅଭ୍ୟସେଦ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଜ୍ଞାନଂ ବେଦାନ୍ତଶ୍ରବଣାଦିନା ॥ ୨୧ ॥

ବ୍ରହ୍ମବିଜ୍ଞାନଲାଭାୟ ପରହଂସସମାହୃୟଃ ।
ଶାନ୍ତିଦାତ୍ତ୍ୟାଦିଭିଃ ସର୍ବେଃ ସାଧନୈଃ ସହିତୋ ଭବେତ୍ ॥ ୨୨ ॥

ବେଦାନ୍ତାଭ୍ୟାସନିରତଃ ଶାନ୍ତୋ ଦାନ୍ତୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ନିର୍ଭୟୋ ନିର୍ମମୋ ନିତ୍ୟୋ ନିର୍ଦ୍ଦ୍ବନ୍ଦୋ ନିଷ୍ଠୁରିଗ୍ରହଃ ॥ ୨୩ ॥

ଜୀର୍ଣ୍ଣକୌପୀନବାସାଃ ସ୍ୟାନ୍ନୁଷ୍ଠୀ ନଗ୍ନୋଽଥ ବା ଭବେତ୍ ।
ପ୍ରାଜ୍ଞୋ ବେଦାନ୍ତବିଦ୍ୟୋଗୀ ନିର୍ମମୋ ନିରହଂକୃତିଃ ॥ ୨୪ ॥

ମିତ୍ରାଦିଷ୍ଠ ସମୋ ମୈତ୍ରଃ ସମସ୍ତେଷ୍ଠେବ ଜନ୍ତୁଷୁ ।
ଏକୋ ଜ୍ଞାନୀ ପ୍ରଶାନ୍ତାତ୍ମା ସ ସନ୍ତରତି ନେତରଃ ॥ ୨୫ ॥

ଗୁରୁଣାଂ ଚ ହିତେ ଯୁକ୍ତସ୍ତୁତ ସଂବସ୍ତରଂ ବସେତ୍ ।
ନିୟମେଷୁପ୍ରମତ୍ତସ୍ତୁ ନିୟମେଷୁ ଚ ସଦା ଭବେତ୍ ॥ ୨୬ ॥

ପ୍ରାପ୍ୟ ଚାନ୍ତେ ତତଶ୍ଚୈବ ଜ୍ଞାନଯୋଗମନୁଷ୍ଠମମ୍ ।
ଅବିରୋଧେନ ଧର୍ମସ୍ୟ ସଂଚରେତ୍-ପୃଥିବୀମିମାମ୍ ॥ ୨୭ ॥

ତତଃ ସଂବସ୍ତରସ୍ୟାନ୍ତେ ଜ୍ଞାନଯୋଗମନୁଷ୍ଠମମ୍ ।
ଆଶ୍ରମତ୍ରୟମୁତ୍ତମ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତଶ୍ଚ ପରମାଶ୍ରମମ୍ ॥ ୨୮ ॥

ଅନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଗୁରୁଂଶ୍ଚୈବ ଚରେଦ୍ଧି ପୃଥିବୀମିମାମ୍ ।
ତ୍ୟକ୍ତସଙ୍ଗୋ ଜିତକ୍ରୋଧୋ ଲଘ୍ବାହାରୋ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ॥ ୨୯ ॥

ଦ୍ଵାବିମୌ ନ ବିରଜ୍ୟେତେ ବିପରୀତେନ କର୍ମଣା ।
ନିରାରମ୍ଭୋ ଗୃହସ୍ଥଶ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟବାଂଶ୍ଚୈବ ଭିକ୍ଷୁକଃ ॥ ୩୦ ॥

ମାଦ୍ୟତି ପ୍ରମଦାଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ଵା ସୁରାଂ ପୀତ୍ଵା ଚ ମାଦ୍ୟତି ।
ତସ୍ମାଦ୍ଦୃଷ୍ଟବିଷାଂ ନାରୀଂ ଦୂରତଃ ପରିବର୍ଜୟେତ୍ ॥ ୩୧ ॥

ସଂଭାଷଣଂ ସହ ସ୍ତ୍ରୀଭିରାଲୀପଃ ପ୍ରେକ୍ଷଣଂ ତଥା ।
ନୃତ୍ତଂ ଗାନଂ ସହାସଂ ଚ ପରିବାଦାଂଶ୍ଚ ବର୍ଜୟେତ୍ ॥ ୩୨ ॥

ନ ସ୍ନାନଂ ନ ଜପଃ ପୂଜା ନ ହୋମୋ ନୈବ ସାଧନମ୍ ।
ନାଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟାଦିକାର୍ଯ୍ୟଂ ଚ ନୈତସ୍ୟାସ୍ତ୍ରୀହ ନାରଦ ॥ ୩୩ ॥

ନାର୍ଚନଂ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟଂ ଚ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା ବ୍ରତାନି ଚ ।
ଧର୍ମାଧର୍ମାଦିକଂ ନାସ୍ତି ନ ବିଧିଲୌକିକୀ କ୍ରିୟା ॥ ୩୪ ॥

ସଂତ୍ୟଜେହ୍ନୁର୍ବକର୍ମାଣି ଲୋକାଚାରଂ ଚ ସର୍ବଶଃ ।
କୃମୀକୀଟପତଙ୍ଗାଶ୍ଚ ତଥା ଯୋଗୀ ବନସ୍ତତୀନ୍ ॥ ୩୫ ॥

ନ ନାଶୟେଦ୍ଦୁଧୋ ଜୀବନ୍ଦ୍ଵରମାର୍ଥମତିର୍ଯ୍ୟୁତିଃ ।
ନିତ୍ୟମନ୍ତ୍ରମୁଖଃ ସ୍ଵଚ୍ଛଃ ପ୍ରଶାନ୍ତାତ୍ମା ସ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣଧୀଃ ॥ ୩୬ ॥

ଅନ୍ତଃସଙ୍ଗପରିତ୍ୟାଗୀ ଲୋକେ ବିହର ନାରଦ ।
ନାରାଜକେ ଜନପଦେ ଚରତ୍ୟେକଚରୋ ମୁନିଃ ॥ ୩୭ ॥

ନିଃସ୍ତୁତିର୍ନିର୍ନମସ୍କାରୋ ନିଃସ୍ଵଧାକାର ଏବ ଚ ।
ଚଲାଚଲନିକେତଶ୍ଚ ଯତିର୍ଯ୍ୟାଦୃଚ୍ଛିକୋ ଭବେଦିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁଷଷ୍ଠୋପଦେଶଃ ॥ ୬॥

|| ସପ୍ତମୋପଦେଶଃ ||

ଅଥ ଯତେର୍ନିୟମଃ କଥମିତି ପୃଷ୍ଠଂ ନାରଦଂ ପିତାମହଃ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ବିରକ୍ତଃ ସନ୍ୟା
 ବର୍ଷାସୁ ଧ୍ରୁବଶୀଲୋଃଷ୍ଠୌ ମାସ୍ୟେକାକୀ ଚରନ୍ନେକତ୍ର ନିବସେଦ୍-ଭିକ୍ଷୁର୍ଭୟାସ୍ତାରଙ୍ଗବଦେକତ୍ର
 ନ ତିଷ୍ଠେସ୍ତ୍ରଗମନନିରୋଧଗ୍ରହଣଂ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଭୟାଭ୍ୟାଂ ନଦ୍ୟୁତ୍ତରଣଂ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍
 ବୃକ୍ଷାରୋହଣମପି ନ ଦେବୋସ୍ତ୍ରବଦର୍ଶନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୈକତ୍ରାଶୀ ନ ବାହ୍ୟଦେବାର୍ଚନଂ
 କୁର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ୍ରବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ସର୍ବଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ମଧୁକରବୃତ୍ତ୍ୟାହାରମହାରନ୍-କୃଣୋ
 ଭୃତ୍ୱା ମେଦୋବୃଦ୍ଧିମକୁର୍ବନ୍ନାଜ୍ୟଂ ରୂପିରମିବ ତ୍ୟଜେଦେକତ୍ରାନ୍ନଂ ପଲଲମିବ
 ଗନ୍ଧଲେପନମଶୁଦ୍ଧିଲେପନମୈବ କ୍ଷାରମକ୍ତ୍ୟଜମିବ ବସ୍ତ୍ରମୁଚ୍ଛିଷ୍ଟପାତ୍ରମିବାଭ୍ୟଙ୍ଗଂ
 ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗମିବ ମିତ୍ରାହ୍ଲାଦକଂ ମୃତ୍ତମିବ ସ୍ବହାଂ ଗୋମାଂସମିବ ଜ୍ଞାତଚରଦେଶଂ
 ଚଣ୍ଡାଲବାଟିକାମିବ ସ୍ତ୍ରୀୟମହିମିବ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ କାଲକୁଟମିବ ସଭାସ୍ଥଳଂ ସ୍ଥାନସ୍ଥଳମିବ
 ରାଜଧାନୀଂ କୁମ୍ଭୀପାକମିବ ଶବପିଣ୍ଡବଦେକତ୍ରାନ୍ନଂ ନ ଦେହାନ୍ତରଦର୍ଶନଂ ପ୍ରପଞ୍ଚବୃତ୍ତିଂ
 ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ସ୍ବଦେଶମୁସ୍ତ୍ରଜ୍ୟ ଜ୍ଞାତଚରଦେଶଂ ବିହାୟ ବିସ୍ତୃତପଦାର୍ଥଂ ପୁନଃ ପ୍ରାପ୍ତହର୍ଷ ଇବ
 ସ୍ବମାନନ୍ଦମନୁସ୍ଥରନ୍ସ୍ବଶରୀରାଭିମାନଦେଶବିସ୍ଥରଣଂ ମତ୍ତା ସ୍ବଶରୀରଂ ଶବମିବ ହେୟମୁପଗମ୍ୟ
 କାରାଗୃହବିନିର୍ମୁକ୍ତତୋରବତ୍-ପୁତ୍ରାପ୍ତବନ୍ଧୁଭବସ୍ଥଳଂ ବିହାୟ ଦୂରତୋ ବସେଦ୍ || ୧||

ଅୟତ୍ନେନ ପ୍ରାପ୍ତମାହରନ୍-ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବଧ୍ୟାନାନୁସନ୍ଧାନପରୋ ଭୃତ୍ୱା ସର୍ବକର୍ମନିର୍ମୁକ୍ତଃ
 କାମକ୍ରୋଧଲୋଭମୋହମଦମାସ୍ତ୍ୟାଦିକଂ ଦକ୍ଷ୍ମା ତ୍ରିଗୁଣାତୀତଃ କ୍ଷତୂର୍ମିରହିତଃ
 କ୍ଷତ୍ୱାବବିକାରଶୂନ୍ୟଃ ସତ୍ୟବାକ୍-ଶୁଚିରଦ୍ରୋହୀ ଗ୍ରାମ ଏକରାତ୍ରଂ ପଞ୍ଚନେ ପଞ୍ଚିରାତ୍ରଂ
 କ୍ଷେତ୍ରେ ପଞ୍ଚିରାତ୍ରଂ ତୀର୍ଥେ ପଞ୍ଚିରାତ୍ରମନିକେତଃ ସ୍ଥିରମତିର୍ନାନୃତବାଦୀ ଗିରିକନ୍ଦରେଷୁ
 ବସେଦେକ ଏବ ଦୈ ବା ଚରେତ୍ ଗ୍ରାମଂ ତ୍ରିଭିର୍ନଗରଂ ଚତୁର୍ଭିର୍ଗ୍ରାମମିତ୍ୟେକଶ୍ଚରେତ୍ ।
 ଭିକ୍ଷୁଶ୍ଚତୁର୍ଦଶକରଣାନାଂ ନ ତତ୍ରାବକାଶଂ ଦଦ୍ୟାଦବିଚ୍ଛିନ୍ନଜ୍ଞାନାଦ୍ୱୈରାଗ୍ୟସଂପତ୍ତିମନୁଭୂୟ
 ମତ୍ତୋ ନ କଶ୍ଚିନ୍ନାନ୍ୟୋ ବ୍ୟତିରିକ୍ତ ଇତ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟାଲୋଚ୍ୟ ସର୍ବତଃ ସ୍ବରୂପମେବ
 ପଶ୍ୟଜ୍ଞୀବନ୍ନୁକ୍ତିମବାପ୍ୟ ପ୍ରାରବ୍ଧପ୍ରତିଭାସନାଶପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ଚତୁର୍ବିଧଂ ସ୍ବରୂପଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା
 ଦେହପତନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ସ୍ବରୂପାନୁସଂଧାନେନ ବସେଦ୍ || ୨||

ତ୍ରିଷବଣସ୍ନାନଂ କୁଟୀରକସ୍ୟ ବହୁଦକସ୍ୟ ଦ୍ଵିବାରଂ ହଂସସୈକବାରଂ ପରମହଂସସ୍ୟ
ମାନସସ୍ନାନଂ ତୁରୀୟାତୀତସ୍ୟ ଭସ୍ମସ୍ନାନମବଧୂତସ୍ୟ ବାୟୁବ୍ୟସ୍ନାନଂ ।
ଉର୍ଧ୍ଵପୁଣ୍ଡ୍ରଂ କୁଟୀରକସ୍ୟ ତ୍ରିପୁଣ୍ଡ୍ରଂ ବହୁଦକସ୍ୟ ଉର୍ଧ୍ଵପୁଣ୍ଡ୍ରଂ ତ୍ରିପୁଣ୍ଡ୍ରଂ ହଂସସ୍ୟ ଭସ୍ମୋଞ୍ଜୁଲନଂ
ପରମହଂସସ୍ୟ ତୁରୀୟାତୀତସ୍ୟ ତିଲକପୁଣ୍ଡ୍ରମବଧୂତସ୍ୟ ନ କିଂଚିତ୍ ।
ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋଃ ଋତୁକ୍ଷୌରଂ କୁଟୀରକସ୍ୟ ଋତୁଦ୍ଵୟକ୍ଷୌରଂ ବହୁଦକସ୍ୟ ନ
କ୍ଷୌରଂ ହଂସସ୍ୟ ପରମହଂସସ୍ୟ ଚ ନ କ୍ଷୌରମ୍ । ଅସ୍ତି ଚେଦୟନକ୍ଷୌରମ୍ ।
ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋଃ ନ କ୍ଷୌରମ୍ ।
କୁଟୀରକସୈକାନ୍ତଂ ମାଧୁକରଂ ବହୁଦକସ୍ୟ ହଂସପରମହଂସୟୋଃ କରପାତ୍ରଂ
ତୁରୀୟାତୀତସ୍ୟ ଗୋମୁଖଂ ଅବଧୂତସ୍ୟାଜଗରବୃତ୍ତିଃ ।
ଶାତିଦ୍ଵୟଂ କୁଟୀରକସ୍ୟ ବହୁଦକସୈକଶାତି ହଂସସ୍ୟ ଖଣ୍ଡଂ ଦିଗମ୍ବରଂ
ପରମହଂସସ୍ୟ ଏକକୌପୀନଂ ବା ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋର୍ଜାତରୂପଧରତ୍ଵଂ
ହଂସପରମହଂସୟୋରଜିନଂ ନ ତ୍ଵନ୍ୟେଷାମ୍ ॥ ୩॥

କୁଟୀରକବହୁଦକୟୋର୍ଦେବାର୍ଚନଂ ହଂସପରମହଂସୟୋର୍ମାନସାର୍ଚନଂ
ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋଃ ସୋହଂଭାବନା ।
କୁଟୀରକବହୁଦକୟୋର୍ମନ୍ତ୍ରଜପାଧିକାରୋ
ହଂସପରମହଂସୟୋର୍ଧ୍ୟାନାଧିକାରସ୍ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋର୍ନ
ତ୍ଵନ୍ୟାଧିକାରସ୍ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋର୍ମହାବାକ୍ୟୋପଦେଶାଧିକାରଃ ପରମହଂସସ୍ୟାପି ।
କୁଟୀରକବହୁଦକହଂସାନାଂ ନାନ୍ୟସ୍ୟୋପଦେଶାଧିକାରଃ ।
କୁଟୀରକବହୁଦକୟୋର୍ମାନୁଷ୍ଠପ୍ରଣବଃ ହଂସପରମହଂସୟୋରାନ୍ତରପ୍ରଣବଃ
ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋର୍ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବଃ ।
କୁଟୀରକବହୁଦକୟୋଃ ଶ୍ରବଣଂ ହଂସପରମହଂସୟୋର୍ମନନଂ ତୁରୀୟାତୀତାବଧୂତୟୋର୍ନିଦିଧ୍ୟାସଃ ।
ସର୍ବେଷାମାତ୍ମନୁସନ୍ଧାନଂ ବିଧିରିତ୍ୟେବ ମୁମୁକ୍ଷୁଃ ସର୍ବଦା ସଂସାରତାରକଂ ତାରକମନୁସ୍ମରଞ୍ଜୀବନ୍ନୁକ୍ତୋ
ବସେଦଧିକାରବିଶେଷେଣ କୈବଲ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ୍ୟପାୟମନ୍ତିଷ୍ୟେଦ୍ୟତିରିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୪॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁସପ୍ତମୋପଦେଶଃ ॥ ୭॥

|| ଅଷ୍ଟମୋପଦେଶ ||

ଅଥ ହୈନଂ ଭଗବନ୍ତଂ ପରମେଷ୍ଠିନଂ ନାରଦଃ ପପ୍ରୁଷ୍ଠ ସଂସାରତାରକଂ ପ୍ରସନ୍ନୋ ବ୍ରହ୍ମୀତି ।
ତଥେତି ପରମେଷ୍ଠୀ ବହୁମୁପଚକ୍ରମେ ଓମିତି ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟଷ୍ଟିସମଷ୍ଟିପ୍ରକାରେଣ ।
କା ବ୍ୟଷ୍ଟିଃ କା ସମଷ୍ଟିଃ ସଂହାରପ୍ରଣବଃ
ସୃଷ୍ଟିପ୍ରଣବଶ୍ଚାନ୍ତର୍ବହିଷ୍ଠୋଭୟାତ୍ମକତ୍ବାତ୍ରିବିଧୋ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବଃ ।
ଅନ୍ତଃପ୍ରଣବୋ ବ୍ୟାବହାରିକପ୍ରଣବଃ । ବାହ୍ୟପ୍ରଣବ ଆର୍ଷପ୍ରଣବଃ ।
ଉଭୟାତ୍ମକୋ ବିରାଟ୍ପ୍ରଣବଃ । ସଂହାରପ୍ରଣବୋ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବ ଅର୍ଧମାତ୍ରାପ୍ରଣବଃ ।
ଓମିତିବ୍ରହ୍ମ । ଓମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରମନ୍ତ୍ରଃପ୍ରଣବଂ ବିଦି । ସ ଚାଷ୍ଟଧା ଭିଦ୍ୟତେ ।
ଅକାରୋକାରମକାରାର୍ଧମାତ୍ରାନାଦବିନ୍ଦୁକଲ୍ୟାଣକ୍ରିଷ୍ଣେତି ।
ତତ୍ର ଚତ୍ବାର ଅକାରଶ୍ଚାୟୁତାବୟବାନ୍ନିତ ଉକାରଃ ସହସ୍ରାବୟବାନ୍ନିତୋ
ମକାରଃ ଶତାବୟବୋପେତୋଽର୍ଧମାତ୍ରାପ୍ରଣବୋଽନନ୍ତାବୟବାକାରଃ ।
ସଗୁଣୋ ବିରାଟ୍ପ୍ରଣବଃ ସଂହାରୋ ନିର୍ଗୁଣପ୍ରଣବ ଉଭୟାତ୍ମକୋପୃଥିପ୍ରଣବୋ ଯୁଥାପୁତୋ
ବିରାଟ୍ପୁତଃ ପୁତସଂହାରୋ ବିରାଟ୍ପ୍ରଣବଃ ଷୋଡଶମାତ୍ରାତ୍ମକଃ ଷଟ୍ତ୍ରିଂଶତ୍ପ୍ରାତୀତଃ ।
ଷୋଡଶମାତ୍ରାତ୍ମକତ୍ବଂ କଥମିତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।
ଅକାରଃ ପ୍ରଥମୋକାରୋ ଦ୍ଵିତୀୟା ମକାରସ୍ତୃତୀୟାର୍ଧମାତ୍ରା ଚତୁର୍ଥୀ ନାଦଃ
ପଞ୍ଚମୀ ବିନ୍ଦୁଃ ଷଷ୍ଠୀ କଲା ସପ୍ତମୀ କଲାତୀତାଷ୍ଟମୀ ଶାନ୍ତିର୍ନବମୀ
ଶାନ୍ତ୍ୟତୀତା ଦଶମୀ ଉନ୍ନନ୍ଦ୍ୟେକାଦଶୀ ମନୋନ୍ମନୀ ଦ୍ଵାଦଶୀ
ପୁରୀ ତ୍ରୟୋଦଶୀ ମଧ୍ୟମା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପଞ୍ଚାଦଶୀ ପଞ୍ଚଦଶୀ ପରା ।
ଷୋଡଶୀ ପୁନଶ୍ଚତୁଃଷଷ୍ଠିମାତ୍ରା
ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷଦ୍ଵୈବିଧ୍ୟମାସାଦ୍ୟାଷ୍ଟାବିଂଶତ୍ୟୁତରଭେଦମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପମାସାଦ୍ୟ
ସଗୁଣନିର୍ଗୁଣତ୍ଵମୁପେତ୍ୟେକୋଽପି ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବଃ ସର୍ବାଧାରଃ ପରଂଜ୍ୟୋତିରେଷ
ସର୍ବେଶ୍ଵରୋ ବିଭୁଃ ସର୍ବଦେବମୟଃ ସର୍ବପ୍ରପଞ୍ଚାଧାରଗର୍ଭିତଃ ॥ ୧ ॥
ସର୍ବାକ୍ଷରମୟଃ କାଲଃ ସର୍ବାଗମମୟଃ ଶିବଃ ।
ସର୍ବଶ୍ଚୂତ୍ୟୁତମୋ ମୃଗ୍ୟଃ ସକଲୋପନିଷନ୍ମୟଃ ॥ ୨ ॥

ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟଦ୍ୟତ୍ରିକାଲୋଦିତମବ୍ୟୟମ୍ ।
ତଦପ୍ୟୋଂକାରମେବାୟଂ ବିଦି ମୋକ୍ଷପ୍ରଦାୟକମ୍ ॥ ୩ ॥

ତମେବାହ୍ନାନମିତ୍ୟେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣଘେନ ବର୍ଣ୍ଣିତମ୍ ।
ତଦେକମମୃତମଜରମନୁଭୂୟ ତଥୋମିତି ॥ ୪ ॥

ସଶରୀରଂ ସମାରୋପ୍ୟ ତନ୍ନୟତ୍ଵଂ ତଥୋମିତି ।
ତ୍ରିଶରୀରଂ ତମାହ୍ନାନଂ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ବିନିଷ୍ଠିନୁ ॥ ୫ ॥

ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାନୁସଂଦଧ୍ୟାଦ୍ବିଶ୍ଵାଦୀନାଂ କ୍ରମଃ କ୍ରମାତ୍ ।
ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷ ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମଭୂକ୍ ପରମ୍ ॥ ୬ ॥

ଏକତ୍ଵାନନ୍ଦଭୋଗାକ୍ଷ ସୋଽୟମାହ୍ନାତୁରୂର୍ବିଧଃ ।
ଚତୁଷ୍ଟାଙ୍ଗାଗରିତଃ ସ୍ଥୂଳଃ ସ୍ଥୂଳପ୍ରଜ୍ଞୋ ହି ବିଶ୍ଵଭୂକ୍ ॥ ୭ ॥

ଏକୋନବିଂଶତିମୁଖଃ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗଃ ସର୍ବଗଃ ପ୍ରଭୁ ।
ସ୍ଥୂଳଭୂକ୍ ଚତୁରାହ୍ନାଥ ବିଶ୍ଵୋ ବୈଶ୍ଵାନରଃ ପୁମାନ୍ ॥ ୮ ॥

ବିଶ୍ଵଜିତ୍-ପ୍ରଥମଃ ପାଦଃ ସ୍ଵପ୍ନସ୍ଥାନଗତଃ ପ୍ରଭୁଃ ।
ସୁକ୍ଷ୍ମପ୍ରଜ୍ଞଃ ସ୍ଵତୋଽଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଏକୋ ନାନ୍ୟଃ ପରଂତପ ॥ ୯ ॥

ସୁକ୍ଷ୍ମଭୂକ୍ ଚତୁରାହ୍ନାଥ ତୈଜସୋ ଭୂତରାଜୟମ୍ ।
ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ସ୍ଥୂଳୋଽନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତୀୟଃ ପାଦ ଭବ୍ୟତେ ॥ ୧୦ ॥

କାମଂ କାମୟତେ ଯାବଦ୍ୟତ୍ର ସୁପ୍ତୋ ନ କଂଚନ ।
ସ୍ଵପ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ନୈବାତ୍ର ତସ୍ମିଷ୍ଠପ୍ରମପି ସ୍ଵଚମ୍ ॥ ୧୧ ॥

ଏକୀଭୂତଃ ସୁଷୁପ୍ତସ୍ତଃ ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନବାନ୍ସୁଖୀ ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟୋଽପ୍ୟାହ୍ନା ସର୍ବଜୀବାନ୍ତରସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୨ ॥

ତଥାପ୍ୟାନନ୍ଦଭୁକ୍ ତେତୋମୁଖଃ ସର୍ବଗତୋଽବ୍ୟୟଃ ।
ଚତୁରାତ୍ମେଶ୍ଵରଃ ପ୍ରାଜ୍ଞସ୍ତୃତୀୟଃ ପାଦସଂକ୍ଷିତଃ ॥ ୧୩ ॥

ଏଷ ସର୍ବେଶ୍ଵରଶ୍ଳେଷ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସୁକ୍ଷ୍ମଭାବନଃ ।
ଏଷୋଽତ୍ତର୍ଯ୍ୟାମେ୍ୟସ ଯୋନିଃ ସର୍ବସ୍ୟ ପ୍ରଭବାପ୍ୟୟୌ ॥ ୧୪ ॥

ଭୂତାନାଂ ତ୍ରୟମପ୍ୟେତସ୍ରର୍ବୋପରମବାଧକମ୍ ।
ତସୁଷୁପ୍ତଂ ହି ଯସୁପ୍ତଂ ମାୟାମାତ୍ରଂ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତମ୍ ॥ ୧୫ ॥

ଚତୁର୍ଥଶ୍ଚତୁରାତ୍ମାପି ସଚ୍ଚିଦେକରସୋ ହ୍ୟୟମ୍ ।
ତୁରୀୟାବସିତତ୍ଵାତ୍ ଏକୈକତ୍ଵନୁସାରତଃ ॥ ୧୬ ॥

ଜ୍ଞାତାନୁଜ୍ଞାତନୁଜ୍ଞାତୃବିକଳ୍ପଜ୍ଞାନସାଧନମ୍ ।
ବିକଳ୍ପତ୍ରୟମତ୍ରାପି ସୁଷୁପ୍ତଂ ସ୍ଵପ୍ନମାତ୍ତରମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ମାୟାମାତ୍ରଂ ବିଦିତ୍ୱୈବଂ ସଚ୍ଚିଦେକରସୋ ହ୍ୟୟମ୍ ।
ବିଭକ୍ତୋ ହ୍ୟୟମାଦେଶୋ ନ ସ୍ଥୂଳପ୍ରଜ୍ଞମନ୍ୱହମ୍ ॥ ୧୮ ॥

ନ ସୁକ୍ଷ୍ମପ୍ରଜ୍ଞମତ୍ୟନ୍ତଂ ନ ପ୍ରଜ୍ଞଂ ନ କୃତିନ୍ନୁନେ ।
ନୈବାପ୍ରଜ୍ଞଂ ନୋଭୟତଃପ୍ରଜ୍ଞଂ ନ ପ୍ରଜ୍ଞମାତ୍ତରମ୍ ॥ ୧୯ ॥

ନାପ୍ରଜ୍ଞମପି ନ ପ୍ରଜ୍ଞାଘନଂ ଚାଦୃଷ୍ଟମେବ ଚ ।
ତଦଲକ୍ଷଣମଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଯଦ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟମତିକ୍ରାମବ୍ୟପଦେଶ୍ୟମେକାତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟସାରଂ
ପ୍ରପଞ୍ଚୋପଶମଂ ଶିବଂ ଶାନ୍ତମଦ୍ୱୈତଂ ଚତୁର୍ଥଂ ମନ୍ୟନ୍ତେ ସ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବଃ
ସ ବିଜ୍ଞେୟୋ ନାପରସ୍ପୁରୀୟଃ ସର୍ବତ୍ର ଭାନୁବନ୍ଧୁମୁଷ୍ଣଶାମାଧାରଃ
ସ୍ଵୟଂଜ୍ୟୋତିର୍ବ୍ରହ୍ମାକାଶଃ ସର୍ବଦା ବିରାଜତେ ପରଂବ୍ରହ୍ମତ୍ଵାଦିତ୍ୟାପନିଷତ୍ ॥ ୨୦ ॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସୁଅଷ୍ଟମୋପଦେଶଃ ॥ ୮ ॥

|| ନବମୋପଦେଶଃ ||

ଅଥ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପଂ କଥମିତି ନାରଦଃ ପଚ୍ଛନ୍ତି ।

ତଂ ହୋବାଚ ପିତାମହଃ କିଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପମିତି ।

ଅନ୍ୟୋଽସାବନ୍ୟୋଽହମସ୍ମୀତି ଯେ ବିଦୁଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ନ ସ୍ୱଭାବପଣବସ୍ତୁମେବଂ
ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବିଦ୍ୱାନ୍-ମୃତ୍ୟୁମୁଖାତ୍-ପ୍ରମୁତ୍ୟତେ ନାନ୍ୟଃ ପଦ୍ମା ବିଦ୍ୟତେଽୟନାୟ ।

କାଲଃ ସ୍ୱଭାବୋ ନିୟତିର୍ଯ୍ୟଦୃଢ୍ଧା ଭୂତାନି ଯୋନିଃ ପୁରୁଷ ଇତି ଚିନ୍ତ୍ୟମ୍ ।

ସଂଯୋଗ ଏଷାଂ ନତ୍ୱାତ୍ମଭାବାଦାତ୍ମା ହ୍ୟନୀଶଃ ସୁଖଦୁଃଖହେତୋଃ ॥ ୧ ॥

ତେ ଧ୍ୟାନଯୋଗାନୁଗତା ଅପଶ୍ୟନ୍ନେବାତ୍ମଶକ୍ତିଂ ସ୍ୱଗୁଣୈର୍ନିଗୁହ୍ୟମ୍ ।

ୟଃ କାରଣାନି ନିଖିଲାନି ତାନି କାଳାତ୍ମୟକ୍ରାନ୍ତ୍ୟଧିଷ୍ଠିତ୍ୟେକଃ ॥ ୨ ॥

ତମେକସ୍ଥିଂସ୍ତ୍ରିବୃତଂ ଷୋଡଶାକ୍ତଂ ଶତାର୍ଧାରଂ ବିଂଶତିପ୍ରତ୍ୟରାଦିଃ ।

ଅଷ୍ଟକୈଃ ଷଡ୍ଭିର୍ବିଶ୍ୱରୂପୈକପାଶଂ ତ୍ରିମାର୍ଗଭେଦଂ ଦ୍ୱିନିମିତ୍ତୈକମୋହମ୍ ॥ ୩ ॥

ପଞ୍ଚସ୍ରୋତୋମୁଂ ପଞ୍ଚୟୋନ୍ମ୍ୟଗ୍ରବକ୍ତ୍ରାଂ ପଞ୍ଚପ୍ରାଣୋର୍ମିଂ ପଞ୍ଚବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିମୂଲ୍ୟମ୍ ।

ପଞ୍ଚାବର୍ତ୍ତାଂ ପଞ୍ଚଦୁଃଖୌଘବେଗାଂ ପଞ୍ଚଶଦ୍-ଭେଦାଂ ପଞ୍ଚପର୍ବାମଧୀମଃ ॥ ୪ ॥

ସର୍ବାଜୀବେ ସର୍ବସଂସ୍ଥେ ବୃହନ୍ତେ ତସ୍ମିନ୍ ହଂସୋ ଭ୍ରାମ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଚକ୍ରେ ।

ପୃଥଗାତ୍ମାନଂ ପ୍ରେରିତାରଂ ଚ ମତ୍ୱା ଭୁଷ୍ଣସ୍ତତସ୍ତେନାମୃତତ୍ୱମେତି ॥ ୫ ॥

ଉଦ୍ଧୀଥମେତପୂରମଂ ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମିଂସ୍ତୟଂ ସ୍ୱପ୍ରତିଷ୍ଠାକ୍ଷରଂ ଚ ।

ଅତ୍ରାକ୍ତରଂ ବେଦବିଦୋ ବିଦିତ୍ୱା ଲୀନାଃ ପରେ ବ୍ରହ୍ମଣି ତପୁରାୟଣାଃ ॥ ୬ ॥

ସଂଯୁକ୍ତମେତତ୍ସରମକ୍ଷରଂ ଚ ବ୍ୟକ୍ତାବ୍ୟକ୍ତଂ ଭରତେ ବିଶ୍ୱମୀଶଃ ।

ଅନୀଶଶ୍ଚାତ୍ମା ବଧ୍ୟତେ ଭୋକ୍ତୃଭାବାଜ୍ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଦେବଂ ମୁତ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ ॥ ୭ ॥

ଜ୍ଞାଜ୍ଞୌ ଦ୍ଵାବଜାବୀଶାନୀଶାବଜା ହ୍ୟେକା ଭୋକ୍ତୃଭୋଗାର୍ଥଯୁକ୍ତା ।
ଅନନ୍ତଶ୍ଚାତ୍ମା ବିଶ୍ଵରୂପୋ ହ୍ୟକର୍ତ୍ତା ତ୍ରୟଂ ଯଦା ବିନ୍ଦତେ ବ୍ରହ୍ମ ହ୍ୟେତତ୍ ॥ ୮ ॥

କ୍ଷରଂ ପ୍ରଧାନମମୃତାକ୍ଷରଂ ହରଃ କ୍ଷରାତ୍ମାନାବୀଶତେ ଦେବ ଏକଃ ।
ତସ୍ୟାଭିଧ୍ୟାନାଦ୍ୟୋଜନାଉତ୍ପତ୍ତବାଦ୍-ଭୂୟଶ୍ଚାନ୍ତେ ବିଶ୍ଵମାୟାନିବୃତ୍ତିଃ ॥ ୯ ॥

ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଦେବଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ କ୍ଷୀଣୈଃ କ୍ଲେଶୈର୍ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁପ୍ରହାଣିଃ ।
ତସ୍ୟାଭିଧ୍ୟାନାତ୍ରିତୟଂ ଦେହଭେଦେ ବିଶ୍ଵୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଂ କେବଲ ଆତ୍ମକାମଃ ॥ ୧୦ ॥

ଏତଜ୍ଜ୍ଞେୟଂ ନିତ୍ୟମେବାତ୍ମସଂସ୍ଥଂ ନାତଃ ପରଂ ବେଦିତବ୍ୟଂ ହି କିଂଚିତ୍ ।
ଭୋକ୍ତା ଭୋଗ୍ୟଂ ପ୍ରେରିତାରଂ ଚ ମତ୍ତା ସର୍ବଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ତ୍ରିବିଧଂ ବ୍ରହ୍ମ ହ୍ୟେତତ୍ ॥ ୧୧ ॥

ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାତପୋମୂଳଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦ୍ଵରମ୍ ।
ୟ ଏବଂ ବିଦିତ୍ଵା ସ୍ଵରୂପମେବାନୁଚିନ୍ତୟଂସ୍ତତ୍
କୋ ମୋହଃ କଃ ଶୋକ ଏକତ୍ଵମନୁପଶ୍ୟତଃ ॥ ୧୨ ॥

ତସ୍ମାବିରାଡ୍ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟଦ୍-ଭବତ୍ୟନଶ୍ଵରସ୍ଵରୂପମ୍ ।
ଅଶୋରଶୀୟାନ୍ନୁହତୋ ମହୀୟାନାତ୍ମାସ୍ୟ ଜନ୍ତୋର୍ନିହିତୋ ଗୁହାୟମ୍ ।
ତମକ୍ରତୁଂ ପଶ୍ୟତି ବୀତଶୋକୋ ଧାତୁଃ ପ୍ରସାଦାନ୍ନୁହିମାନମୀଶମ୍ ॥ ୧୩ ॥

ଅପାଣିପାଦୋ ଜବନୋ ଗ୍ରହୀତା ପଶ୍ୟତ୍ୟଚକ୍ଷୁଃ ସ ଶୁଶୋତ୍ୟକର୍ଣ୍ଣଃ ।
ସ ବେତ୍ତି ବେଦ୍ୟଂ ନ ଚ ତସ୍ୟାସ୍ତି ବେତ୍ତା ତମାହୁରଗ୍ର୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ମହାନ୍ତମ୍ ॥ ୧୪ ॥

ଅଶରୀରଂ ଶରୀରେଷ୍ଠନବସ୍ଥେଷ୍ଠବସ୍ଥିତମ୍ ।
ମହାନ୍ତଂ ବିଭୁମାତ୍ମାନଂ ମତ୍ତା ଧୀରୋ ନ ଶୋଚତି ॥ ୧୫ ॥

ସର୍ବସ୍ୟ ଧାତାରମଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତିଂ ସର୍ବାଗମାତ୍ମାର୍ଥବିଶେଷବେଦ୍ୟମ୍ ।
ପରାପୂର୍ଂ ପରମଂ ବେଦିତବ୍ୟଂ ସର୍ବାବସାନେ ସକୃଦ୍ଵେଦିତବ୍ୟମ୍ ॥ ୧୬ ॥

କବିଂ ପୁରାଣଂ ପୁରୁଷୋତ୍ତମୋତ୍ତମଂ ସର୍ବେଶ୍ବରଂ ସର୍ବଦେବୈରୁପାସ୍ୟମ୍ ।
ଅନାଦିମଧ୍ୟାନ୍ତମନନ୍ତମବ୍ୟୟଂ ଶିବାରୂପତାନ୍ତୋରୁହଗର୍ଭଭୂଧରମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ସ୍ବେନାବୃତଂ ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରପଞ୍ଚଂ ପଞ୍ଚାତ୍ମକଂ ପଞ୍ଚସୁ ବର୍ତ୍ତମାନମ୍ ।
ପଞ୍ଚୀକୃତାନନ୍ତଭବପ୍ରପଞ୍ଚଂ ପଞ୍ଚୀକୃତସ୍ବାବୟବୈରସଂବୃତମ୍ ।
ପରାପୂର୍ଂ ଯନ୍ନୁହତୋ ମହାନ୍ତଂ ସ୍ବରୂପତେଜୋମୟଶାଶ୍ବତଂ ଶିବମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ନାବିରତୋ ଦୁଷ୍ଟରିତାନାଶାନ୍ତୋ ନାସମାହିତଃ ।
ନାଶାନ୍ତମନସୋ ବାପି ପ୍ରଜ୍ଞାନେନୈନମାପୁୟାତ୍ ॥ ୧୮ ॥

ନାନ୍ତଃପ୍ରଜ୍ଞଂ ନ ବହିଃପ୍ରଜ୍ଞଂ ନ ସ୍ଥୂଳଂ ନ ସ୍ଥୂଳଂ ନ ଜ୍ଞାନଂ ନାଜ୍ଞାନଂ
ନୋଭୟତଃପ୍ରଜ୍ଞମଗ୍ରାହ୍ୟମବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟଂ ସ୍ବାନ୍ତଃସ୍ଥିତଃ ସ୍ବୟମେବେତି ଯ ଏବଂ ବେଦ
ସ ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ସ ମୁକ୍ତୋ ଭବତୀତ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍ପିତାମହଃ ।
ସ୍ବସ୍ବରୂପଜ୍ଞଃ ପରିବ୍ରାଟ୍ ପରିବ୍ରାତେକାକୀ ଚରତି ଭୟତ୍ରସ୍ତସାରଙ୍ଗବଞ୍ଚିଷ୍ଠତି ।
ଗମନବିରୋଧଂ ନ କରୋତି ।
ସ୍ବଶରୀରବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ସର୍ବଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ଷଟ୍ପଦବୃତ୍ତ୍ୟା ସ୍ଥିତ୍ବା ସ୍ବରୂପାନୁସନ୍ଧାନଂ
କୁର୍ବନ୍ସର୍ବମନନ୍ୟବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସ୍ବସ୍ଥିନ୍ନେବ ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।
ସ ପରିବ୍ରାଟ୍ ସର୍ବକ୍ରିୟାକାରକନିବର୍ତ୍ତକୋ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରାଦିବିନିର୍ମୁକ୍ତଃ
ସର୍ବସଂସାରଂ ବିସୃଜ୍ୟ ତାମୋହିତଃ ପରିବ୍ରାଟ୍ କଥଂ ନିର୍ଧନିକଃ ସୁଖୀ
ଧନବାଞ୍ଛଜ୍ଞାନାଜ୍ଞାନୋଭୟତୀତଃ ସୁଖଦୁଃଖାତୀତଃ ସ୍ବୟଂଜ୍ୟୋତିଃ
ପ୍ରକାଶଃ ସର୍ବବେଦ୍ୟଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବସିଦ୍ଧିଦଃ ସର୍ବେଶ୍ବରଃ ସୋଽହମିତି ।
ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ଯନ୍ତ୍ର ଗତ୍ବା ନ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଯୋଗିନଃ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ନ ତତ୍ର ଭାତି ନ ଶଶାଙ୍ଗୋଽପି ନ ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତେ
ନ ସ ପୁନରାବର୍ତ୍ତତେ ତଲ୍ଲୈବଲ୍ୟମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷସ୍ତୁନବମୋପଦେଶଃ ॥ ୯॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତ୍ରାକ୍ଷ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ନାରଦପରିବ୍ରାଜକୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥

